

Spominski dnevi mednarodne povezanosti in državljanske zavesti

Jutri se bo ves svet spominjal pomembnega dne, ko je bila pred štirinajstimi leti, le nekaj mesecev po koncu druge svetovne vojne, ustanovljena Organizacija združenih narodov, v kateri je danes včlanjenih že nad 80 držav iz vseh delov sveta. Ustanovitev te ves svet obsegajoče organizacije so v prvi vrsti narekemale strašne izkušnje, ki jih je človeštvo napravilo v zadnji vojni, ko je skozi ves svet zajel krvavi ples, katerega je vzel pretrpani nacionalizem in pobesneli imperializem. Potreba po veliki mednarodni ustanovi se je rodila iz želje človeštvu po miru in prijateljskem sožitju med narodi ne glede na velikost, jezik, barvo ali gospodarski in socialni položaj; rodila se je iz spoznanja, da je vsestranski razvoj in napredek tako posameznika kakor tudi skupnosti mogoč le v dobi miru, zato je treba spore in nesoglasja med državami reševati s pogajanjem in v duhu sporazumevanja.

Ko se danes oziramo na 14-letno delovanje OZN, moramo ugotoviti, da je ta organizacija, kljub številnim njenim slabostim, prebodila že dolgo pot uspešnih prizadevanj za ohranitev svetovnega mira in za zbijanje med narodov. Ne samo, da ji je uspelo lokalizirati in v kati zatreti razne vojne nevarnosti, ne samo, da so se pred svetovnim forumom vrstila že številna pogajanja o najvažnejših problemih človeštva — da omenimo le razorožitvene razgovore, ki so prav na sedanjem zasedanju Glavne skupščine stopili v odločno fazo — OZN je opravila neprecenljivo delo tudi glede razvoja "zaostalih" predelov sveta ter je v svoje vrste vključila mnoge države, ki so se šele pred nedavnim osvobodile okov kolonializma in tujega gospodstva, danes pa kot enakopravne članice Združenih narodov sodelujejo o nadaljnji usodi človeštva in sveta.

Ravno v dejstvu, da imajo v OZN poleg veselih svoj enakopravni glas tudi male in najmanjše države, je veliki pomen te mednarodne ustanove, katerega rojstnega dne se bomo jutri spominjali tudi v Avstriji.

Le dva dni pozneje — 26. oktobra — pa se bomo v naši državi spominjali še enega pomembnega dne: praznovali bomo Dan zastave. 26. oktobra 1955 je zapustil našo državo zadnji zasedbeni vojak in Avstrija je po dobrih 17 letih spet zaživela svobodno in neodvisno življenje. Po vsej pravici je to praznik veselja in svobode, je pa tudi praznik domovinske zvestobe in državljanske zavesti, torej praznik visokih idealov, s katerimi se vsako leto zlasti ob tej priložnosti spoznava v prvi vrsti mladina, ki se tako vzgaja v zvesti in pošteno državljane svoje domovine Avstrije.

Tudi koroški Slovenci se kot lojalni državljani avstrijske domovine zavestno vključujejo v praznovanje tega za našo državo tako pomembnega dne. Vendar se naše praznovanje bistveno razlikuje od drugega obhajanja spominskih dnevor: razlikuje se zlasti od "slavnostnih" pohodov nacističnih elementov, ki, kakor tokrat tik pred Dnevom zastave, v nacističnih uniformah in s kljukastimi križi predvzno izživajo demokratsko prebivalstvo; razlikuje pa se tudi od praznovanja tistih ljudi, ki ob vsakoletnem 10. oktobru z zlaganimi frazami o domovinski zvestobi razpihujejo nacionalistične strasti in sejejo razdor med državljane dveh različnih narodnosti.

Naše praznovanje se ne odraža v izzivalnih pohodih ali hrupnih slavljenih "zmage v nemški noči", kajti domovinska zvestoba in državljanska zavest nam niso le prazne besede, marveč srčna zadeva. Med zadnjo vojno smo dokazali, da so nam ti ideali sveti tudi takrat, kadar je zanje treba v koncentracijska in izseljeniška taborišča, kadar se je zanje treba boriti s puško v roki. Zato je naše praznovanje iskreno in pošteno tudi brez velikih besed, pričakujemo pa, da bo do nas poštena in iskrena tudi domovina, od katere zahtevamo le to, da nas bo priznala za res enakopravne in enakovredne državljane!

Vicekancler dr. Pittermann ugotavlja:

Kolikor bomo dali manjšinam v Avstriji

le toliko bomo lahko zahtevali za Južne Tirolce v Italiji

Šele pred nedavnim je zunanji minister Kreisky ob povratku iz New Yorka povedal, da je pri razgovorih z drugimi državni zastopali stališče, da mora Avstrija to, kar zahteva za svojo manjšino v drugi državi, dati tudi manjšinam v Avstriji. Izrazil je tudi željo Avstrije, da bi z Jugoslavijo našla sporazumno rešitev glede vseh tistih vprašanj, ki jih ima Jugoslavija glede svojih manjšin v Avstriji. Njegove pozadovne izjave smo koroški Slovenci pozdravili kot željo, da bi bila vprašanja manjšinske zaščite končno zadovoljivo rešena. Pa tudi v Jugoslaviji so besede ministra Kreiskega pozdravili v upanju, da označujejo pogoje za skupne napore obeh dežel z namenom, da bi odpravili ovire za ugodnejši medsebojni odnos, kajti pozitivne spremembe na tem področju (trenutno nezadovoljivo stanje v zvezi z manjšinami v Avstriji) bi nedvomno bile resna spodbuda za ureditev tudi drugih vprašanj v smeri razvoja dobrososedskih in prijateljskih odnosov med obema državama.

Zadnjo soboto pa je o teh problemih spregovoril tudi vicekancler Pittermann, ko je govoril na volilnem zborovanju v Innsbrucku, ter podal glede manjšinskega vprašanja še bolj jasne in nedvoumne iz-

jave. Govorec o Južnem Tirolu, je vicekancler Pittermann dejal, da je izvajanje pariške pogodbe za Italijo mednarodnopravna obveznost in ne tuji jarem in je bila pritožba zunanjega ministra Kreiskega pred OZN usmerjena predvsem proti taktiki, da se to izvajanje prepreči z zavlačevalnimi pogajanjem, ki ne dajejo nobenega rezultata. Avstrijsko ljudstvo je soglasno v svoji zakoniti zahtevi, da se ta pogajanja zaključijo v doglednem času in, kakor upamo, z rezultatom, ki bi omogočil ohranitev prijateljskih odnosov z Italijo.

Vendar pa — je poudaril vicekancler Pittermann — dve skupini nimata pravice govoriti v imenu Avstrije o Južnem Tirolu: tisti, ki so leta 1938 kričali "heil", ko se je Hitler Mussoliniju na ljubo odpovedal Južni Tirolski, in tisti, ki mislijo, da iz tako imenovanih nacionalnih interesov lahko odklanjajo manjšinam v Avstriji to, kar zahteva Avstrija za Južne Tirolce. Samo če damo manjšinam v Avstriji tiste pravice, do katerih imajo pravico in ki so jim bile zajamčene s pogodbo, imamo moralno podlago, da posredujemo za pravice avstrijske manjšine v Južnem Tirolu. V vsakem primeru pa bi

bilo želeli, da bi se južnotirolsko vprašanje enkrat rešilo, ker bi se s tem napravil nov korak na poti k enotnosti Evrope, ki jo želijo vsi demokrati.

To so vsekakor jasne besede odgovornega politika, ki bi, če j'm bodo sledila tudi ustrezna dejanja, lahko bistveno prispevale k zadovoljivi in pravični ureditvi manjšinskega vprašanja, s tem pa tudi k izboljšanju odnosov med večinskim narodom in manjšinami na eni ter med Avstrijo in sosedno Jugoslavijo na drugi strani. Hkrati pa pomenijo besede vicekanclerja Pittermanna tudi odločno obsodbo vseh tistih laži-demokratov, ki narodnostno in manjšinsko politiko zlorabljajo za svoje nacionalistične in šovinistične interese ter neodgovorno zastrupljajo ozračje med sosednimi narodi in državami. Končno pa so njegove besede naslovljene tudi na ljudi z dvojno moralo, kateri sicer kričijo o krivicah, ki se baje godijo Južnim Tirolcem, doma pa toliko bolj brezvestno in neumiljeno kratijo pravice drugorodnih sožupljanov.

Kako upravičene so bile izjave vicekanclerja Pittermanna, kaže najbolj značilno dejstvo, da jih je koroški nemški tisk dosledno zamolčal. Krogom, ki jih je dr. Wolfgang Benndorf imenoval "nacionalistično malomeščanstvo in inteligenčno drhal, za katero je sovraštvo do Slovencev plemiški ponos", se niti ne čudimo, saj so jih besede vodilnega državnika zadele preveč v živo. Toliko manj pa moremo razumeti molk pri socialističnem glasilu, ki sicer obširno poroča o vicekanclerjevem govoru, niti z besedico pa ne omenja njegovih izjav o manjšinah v Avstriji ter njegove obsodbe na račun nacionalističnih hujskačev.

Za nas so vsekakor bolj merodajne besede vicekanclerja, besede, ki se jim pridružujemo stoodstotno. Želimo in upamo pa, da jim bodo čim prej sledila tudi prav tako jasna in poštena dejanja, s katerimi bo končno pravično, vsestransko zadovoljivo in resnično demokratsko rešeno vprašanje manjšin v Avstriji!

Deželnozborske velitve na Predarliskem

Pri nedeljskih deželnozborskih volitvah na Predarliskem so na podlagi spremenjenega volilnega zakona volili namesto dosedanjih 26 zdaj 36 deželnih poslancev. ÖVP, ki ima v tej deželi že vsa leta po vojni absolutno večino, je tokrat utrpela precejšnje izgube na glasovih. V novem deželnem zboru bodo imele posamezne stranke naslednje število poslancev: ÖVP 21, SPÖ 10 in FPÖ 5.

Po ostri borbi dosežen sporazum o proračunu

Več tednov je trajala borba med obema vladnima strankama, ki sta iskali sporazum o državnem proračunu za leto 1960. Stališča do posameznih postavk so se bistveno razlikovala in je kazalo, da bo prišlo v vladni koaliciji do resnih sporov. Dejansko je bil sporazum dosežen tako rekoč v zadnji minuti, saj je minister Waldbrunner že govoril, da se bo vzdržal glasovanja, kancler Raab pa je celo zagrozil z odstopom. Končno so v torek po številnih predhodnih posvetovanjih strankin' vodstev ter koalicijskega odbora na večerni seji ministrskega sveta našli kompromisno rešitev, ki v bistvu sicer ni dovolj spremenila prvotnega načrta, vendar je bilo vsaj delno zadoščeno posameznim zahtevam, ki so presežale postavke, kakor jih je predvideval finančni minister Kamitz.

V glavnem so bile spremembe dosežene v korist stanovanjske gradnje, za katero je

socialni minister Proksch zahteval dodatnih 300 milijonov šilingov; po kompromisni rešitvi bodo v ta namen zvišali sredstva za 100 milijonov, ki jih bodo pritrkali ministrstvu za obrambo. Poleg tega je dobil minister Kamitz navodilo, da ob uspešnem gospodarskem razvoju dovoli nadaljnjih 200 milijonov šilingov za avtomatizacijo telefona ter za druge dolgoročne investicije države.

Osnutek proračuna za leto 1960, ki ga je ministrski svet soglasno potrdil, predvideva naslednje postavke: v rednem proračunu dodatke v višini 41.068.000.000 šilingov in dohodke v višini 41.163.000.000 šilingov, kar pomeni, da bi presežek v rednem proračunu znašal 95 milijonov šilingov; izdatki v izrednem proračunu bi znašali 1.205.000.000 šilingov. Celotni izdatki v letu 1960 znašajo torej 42.273.000.000 šilingov in skupni prihodki 41.110.000.000 šilingov.

Pod zaščito in varstvom policije:

Predrzna nacistična provokacija na Dunaju

"Ja, ali je to mogoče? Ali smo že spet na tej poti?" — Tako in podobno se od sobote naprej sprašuje ne le dunajsko prebivalstvo, temveč storišči avstrijskih državljanov, ki jim republika in demokracija nista le prazni besedi, po zadnji nacistični provokaciji na Dunaju. Kaj se je v soboto tam dogajalo?

Tako imenovana "Zveza narodu zvestih združenj" je pod krinko proslave 200-letnice rojstva Friedricha Schillerja v soboto zvečer organizirala doslej najbolj očitno nacistično provokacijo. Okoli 4.500 članov telovadskih in dijaških zvez ter Landsmannschafti nemško nacionalističnega in neofašističnega mišljenja — med njimi pred kratkim prepovedana polvojaška "Zveza domovini zveste mladine" in številni emigranti — se je v soboto zvečer zbrala na dunajskem Ringu k bakladi in pohodu na Heldenplatz. V raznih uniformah, od katerih je večina zelo sličila uniformam bivše HJ, ter delno oborožena s sabljami in bodali se je ta nacistična mladež izzivalno zbirala okoli črno-rdeče-žoltyh zastav ter s fanfarami in bobni ter z nacionalističnimi vzkliki vse tja do "Heil Hitler" začela v četverstopu svoj pohod proti Heldenplatzu. Tam sta bila dva govora, v katerih pa je bilo malo slišati o Schillerju, zato pa sta bila večkrat poudarjena "nemšvo" in "pripadnost Avstrijcev k veliki nemški zgodovinski tradiciji".

Do te provokacije je prišlo z dovoljenjem notranjega ministrstva, čeprav so številne demokratske mladinske organizacije, zveza bivših borcev proti fašizmu, zveza žrtev fašizma in demokratski tisk proti dovoljenju ves teden protestirali in zahtevali prepoved baklade. Ker vse to ni zaleglo, so člani teh organizacij segli po samopomoči in demonstrativno nastopili proti provokatorjem. Ko se je nacistična povorka pričela pomikati z Ringa k Heldenplatzu, jo je večstotna množica obkolila in z žvižgi ter ogorčenimi klici in skandiranjem kakor "mi imamo Hitlerja dovolj" in "z nacisti v rajh, za nje ni mesta v Avstriji" dušila njihovo vpitje, bobnanje in govore ter tako dajala duška svoji jezi in ogorčenosti. Prišlo je tudi do spopadov, pri čemer je bilo 16 oseb ranjenih, 33, med njimi številne žrve fašizma, pa aretiranih.

To provokacijo je žrtvilo okoli 800 policistov, ki so branili nacistično mladež pred razjarjenim ljudstvom. Policija, ki je zalepila provokatorjem nekaj zastav in znakov s kljukastimi križi, povorke tudi takrat ni ukinila, ko je postalo docela očitno, da je

to izrazita nacistična provokacija. S suvanjem v golenice in pete, vsled česar so številne ženske zgubile svoje čevlje, so številni policisti razjarjeno množico s silo odvrčali od izzivajoče nacistične mladeži ter tako omogočili, da je le-ta svoj "program" izvedla do zadnjega.

Ta izgred domačih nacistov in pribeglih fašističnih emigrantov ni prvi. Taki in podobni izgredi se v zadnjih letih močno množijo. Šele pred kratkim — koncem junija — so nacisti izkoristili srečanje bivših vojakov na Dunaju za svojo demonstracijo. Oblasti, ki so odgovorne za čuvanje republike in demokracije, pa se doslej še niso zganile. Izgleda, da jih ne moti dejstvo, da so podobni izgredi in provokacije že enkrat bili začetek konca republike in da so njim sledili pokolji milijonov ljudi med narodi in po državah, ki so Avstriji prinesle svobodo in do katerih hoče bi most za sporazumevanje in prijateljstvo. Ta deklarirana vloga Avstrije postaja ob takih izgredih in takim zadržanju varnostnih oblasti prazna fraza. Kdo bo še verjel v trdnost tega mostu, če ga fašistični elementi lahko mirne duše izpodkopavajo. Kdor dopušča tako setev, bo imel tudi primerno žetev — prezir svojega ljudstva in mednarodno nezaupanje.

Potrební so novi pogledi na vprašanje izvoza klavne živine

Avstrijski kmet usmerja svojo rastlinsko proizvodnjo vedno bolj na potrebe živinoreje in na večanje števila živine. Edna izjema v tem razvoju so kmetje severovzhodno od Dunaja. V njihovem kmetovanju vidimo, da je površina travnatnega sveta v zadnjih letih ostala enaka, da pa so površino za pridelovanje dodatne krme na njihah zmanjšali za 20 in več odstotkov. Po vsej državi od Predarlse tja do Dunaja pa se je v zadnjih 20 letih površina travnatnega sveta povečala za 10—15 %. Isto-

Mnenje drugih:

V zvezi z govorom vicekanclerja dr. Pittermanna na valilnem zborovanju v Innsbrucku, kjer je govoril tudi o Južnih Tirolcih ter manjšinah pri nas v Avstriji (njegove tizadnevne izjave prinašamo na drugem mestu — op. uređ.), je objavil „Primorski dnevnik“ članek, kjer med drugim pravi:

Zares je bil že skrajni čas, da je avstrijski podkancler, ki je hkrati voditelj socialistične stranke, prav v Innsbrucku povedal jasno in pravilno besedo: Kako naj zahtevamo od drugih tisto, česar nečemo sami dati? Zeleti je le, da bi takim izjavam sledila dejanja!

Podkanclerjeva izjava pa je hkrati lekcija glasilu južnih Tirolcev „Dolomiten“, ki koroškim Slovincem noče priznati niti tega, da so manjšina, kaj še da bi jim priznali kakve pravice. Opravka imamo torej z najnemoralnejšo dvojno mero ljudi, ki verjetno spadajo v prvo skupino, tistih — kot pravi podkancler — ki nimajo pravice govoriti v imenu Avstrije. Samo okoreli hitlerjanci namreč lahko odrekajo koroškim Slovincem tisto, kar je južnim Tirolcem Italija že dala in jim še daje na podlagi ustave in sporazuma Gruber-De Gasperi. Daleč smo od tega, da bi jim zaradi tega nacističnega pisarjenja ne dali prav, ko zahtevajo tisto, do česar imajo pravico, ali pa da bi trdili, da Italija manjšinske pravice na južnem Tirolskem v celoti izvaja. Poudarjamo le, da nimajo nobene pravice zahtevati manjšinskih pravic tisti, ki jih odrekajo drugim.

Podkanclerjeve besede pa ne bi smele biti izrečene v veter. Ves italijanski tisk ima danes kaj lahko nalogo in orožje: enostavno pokaže s prstom na avstrijsko početje s koroškimi Slovinci in se vpraša: In kljub vsemu si upate zahtevati še kaj za južne Tirolce?!

Le dejanja, ki bi morala slediti besedam, mu bodo to orožje izbila iz rok!

„Primorski dnevnik“, 18. 10. 1959, Trst

Novi zakon o rabi slovenščine na sodiščih vse pravice, pridobljene in ubranjene skozi desetletja, odstranjuje s tem, da omejuje rabo slovenščine samo na tri male obmejne sodne okoliše pod Karavankami. Zakon je de facto tudi začrtal novo mejo dvojezičnega ozemlja: po novem sodnem zakonu žive Slovinci samo še na skrajnem jugu dežele, na obronkih Karavank. Slovinci, ki žive izven tega ozemlja, imajo pred sodiščem manj pravic kot inozemci...

In vendar je v veljavi cela vrsta določil in zakonov, ki razveljavljajo najnovejši avstrijski zakon o rabi slovenščine na sodiščih... Zakon o sodiščih z dne 19. marca 1959 je v nasprotju z vsemi temi zakoni, pogodbami in določili. Določa namreč, da je raba slovenščine dovoljena samo v treh sodnih okoliših, namesto da bi jo dovoljeval v vseh dvojezičnih okoliših, kakor to zahteva Državna pogodba. Nasprotno, celo prepoveduje jo, tudi tam, kjer je bila že desetletja v rabi... Toda tudi v treh obmejnih okoliših je položaj sodišč povsem nejasen. Uradniki ne vedo, ali in za katere primere je raba slovenščine dovoljena...

Brezpravnost in zmešnjava vlada torej tudi na sodiščih. Avstrijski predstavniki in za njimi večji del avstrijskega tiska pa ponavljajo, da sta oba manjšinska zakona, ki sta bila sprejeta 19. marca letos, „vzor širokogrudnega in demokratičnega ravnanja z — manjšino“...

„Belo“, 30. 9. 1959, Ljubljana

Mi smo kot manjšina seveda Južnim Tirolcem naklonjeni in želimo, da bi prišli do vseh pravic, ki so jim bile obljubljene s pogodbo Gruber-De Gasperi. Smo tudi mnienja, da Italija do danes ni izpolnila vseh svojih obveznosti. Kljub temu pa menimo, da ravno zastopniki avstrijske vlade nimajo niti najmanjše moralne pravice se tako sveto in vneto potegovati za Južni Tirol vse dotlej, dokler sami vestno ne izpolnijo obvez, ki so jih v mednarodnih pogodbah vzeli nase do narodnih manjšin v lastni deželi.

Kot delaven in tehnično sposoben, a politično popolnoma nenadaren narod se Nemci Avstrije prav v trenutku, ko se v New Yorku potegujejo za Južni Tirol, zagrešili napako, ki se jim bo še maščevala: vrgli so se pred vsem svetom na najnesramnejšo za iranje koroških Slovincem in gradiščanskih Hrvatov. Na Koroškem so podvojili nezakonit pritisk na slovenske gospodarske odvisne starše, naj zapisujejo svoje otroke v nemške potujočeval-

časno je ostala površina za pridelovanje dodatne krme na njihah v glavnem nespremenjena, v izrazitih gorskih predelih se je celo povečala.

Koroška v tem razvoju ne zaostaja. V Celovški kotlini, se pravi v okrajih Celovec in Velikovec, se je površina travnatnega sveta v zadnjih 20 letih povečala mnogo bolj kot kjerkoli v državi. Povečanje površine travnatnega sveta znaša v teh dveh okrajih 20 in več odstotkov.

Če upoštevamo te spremembe v rastlinski proizvodnji, potem vidimo, da se pogoji za živinorejo v državi niso le izboljšali, temveč da avstrijsko kmetijstvo — izvemši predele severovzhodno od Dunaja — teži za povečanjem števila živine, predvsem goveje živine. Ne smemo namreč prezreti, da so se prav v razdobju zadnjih 20 let pridelki krme na travnatem svetu in tudi na njihah zaradi čedalje popolnejšega gnojenja in izboljšanih načinov konzerviranja krme v povprečju najmanj podvojili. To pa avstrijsko živinorejo in trg z živino postavlja pred nova in z ozirom na prepletenost mednarodne trgovine nikakor ne enostavna vprašanja.

Ko so se v zadnjih letih pričeli na domačem trgu viški ponujene živine večati, so kmetijsko-zadružni in trgovski krogi marljivo iskali inozemska tržišča, da bi tam spravili v denar ne le plemensko živino, temveč tudi klavno živino in živino za nadaljnjo rabo. Pri plemenski živini ima Avstrija med evropskimi živinorejci že desetletja dobro ime. V letih pred drugo svetovno vojno je v povprečju letno izvozila okoli 7.400 plemenskih goved. V zadnjih petih letih pa je povpraševanje za avstrijsko plemensko živino vidno naraščalo in se je izvoz močno večal. V preteklem letu je bilo v inozemstvo prodanih okoli 30.000 plemenskih goved. Kaj ta izvoz za domačo živinorejo pomeni, spoznamo po tem, da na Dunaju porabijo 30.000 goved v 20 do 25 tednih ali — okroglo rečeno — v 5 mesecih.

V zadnjih letih je pričel naraščati tudi izvoz klavne živine in živine za nadaljnjo rabo. Odjemalca le-te sta bila v glavnem Italija in Zapadna Nemčija. Cena klavne živine je bila za prekupčevalce in izvoznike dokaj ugodna, možnosti izvoza pa do konca junija t. l. s strani države neomejene. Posledica tega je bila, da je v času najmanjše ponudbe klavne živine, to je v juniju, juliju in avgustu, pričelo na domačem trgu primanjkovati mesa, kar se je poseben močno občutilo še zaradi tega, ker je prav v tem času tudi krivulja ponudbe klavnih prašičev prišla na svojo najnižjo točko in je vsled tega na trgu manjkalo tudi klavnih prašičev. Prepoved izvoza klavne živine, ki je kot nujna posledica sledila temu razvoju, nikakor ni koristila avstrijski živinoreji. Prav tako je močno škodovala prizadevanjem za pridobivanje novih inozemskih tržišč in za obdržanje dosedanjih.

Tovarna strojev „Ivo Lola Ribar“

velikan mlade jugoslovanske industrije

Mlada jugoslovanska industrija, ki je pred vojno razpolagala le z nekaterimi večjimi podjetji, se danes ponaša z mnogimi, moderno urejenimi tovarnami, med katere spada tudi tovarna strojev „Ivo Lola Ribar“ v Železniku pri Beogradu. Površina tega podjetja obsega 800.000 kvadratnih metrov in razpolaga z vsemi potrebnimi oddelki za proizvodnjo orodnih strojev, industrijskih oprem in delavnic vseh vrst.

Tovarna v prvi vrsti seveda dela za domače potrebe, v veliki meri pa so njeni proizvodi namenjeni tudi za izvoz, posebno v države Azije, Afrike in Južne Amerike, ima pa tudi mnogo naročil iz raznih evropskih dežel.

Da si moremo ustvariti sliko o obsegu podjetja in njegove proizvodnje, naj nave-

nice, na Gradiščanskem so pa začeli ukinjati dosedanje hrvatske pouke v hrvatskih krajih...

Najsrmatnejše od vsega pa je, da so se boju proti Slovincem, ki ga vodijo avstrijski nemški nacionalisti, priključila v zadnjem času še koroška cerkvena oblastva! Generalni vikar celovške škofije monsignor Kadras, čigar starši so, mimogrede povedano, slovenske krvi in sicer Gorenjci, je izdal 17. septembra odlok o veronauku, ki mora izzvati pravo ogorčenje v vseh pošteno, zlasti pa krščansko mislečih ljudeh...

V interesu mirnega razvoja v živinoreji, v interesu izravnane ponudbe z možnostjo prodaje, zlasti pa v interesu nemotene preskrbe domačega prebivalstva z mesom in v interesu prav tako potrebnih stalnih inozemskih odjemalcev odvisne klavne živine in živine za nadaljnjo rabo bo morala državna uprava v bodoče bolj smotno regulirati izvoz klavne živine kakor ga je doslej.

*

V očigled dosedanjemu ugodnemu razvoju v živinoreji in udarcu, ki ga je doživela s prepovedjo izvoza klavne živine, se kmetijski in trgovski krogi sedaj mrzlično trudijo, da bi dobili nazaj dosedanja tržišča in da bi jim lahko ponudili kar najbolj prikupno plemensko in klavno živino, pa tudi živino za nadaljnjo rabo. Ta prizadevanja so tudi zelo potrebna, kajti računati je treba s povečano konkurenco iz Vzhoda in Jugovzhoda, kjer so se na veliko lotili farmarskega pitanja živine po več sto in tisoč komadov v enem hlevu, kar omogoča izenačeno pitanost goved — kar je predvsem bistveno — znižanje stroškov pitanja in zbiranja živine za izvoz. Sklepajoč po poročilih bo s te strani pritisk s klavno živino in mesom na trg zapadnoevropskih držav v prihodnje še mnogo jačji, kakor je bil doslej. To pa narekuje potrebo, da tudi naša država v svoji živinoreji podvzame vse potrebne ukrepe, da si zagotovi zanesljiv inozemski trg ne le za plemensko, temveč tudi za klavno živino.

Kot prizadevanja v tej smeri lahko gledamo razstavo živine za izvoz na dunajskem jesenskem velesejmu, ki jo je imela Zveza avstrijskih zadrug za vnovčevanje živine (Viehverband) skupno s privatnimi prekupčevalci in izvozniki živine. Razstavljenih je bilo 200 plemenskih goved in goved za nadaljnjo rabo ter 58 konj. Med govejo živino je bilo 100 goved simodolske pasme, 66 goved sivorjave, 26 goved pincgavske in 8 goved zgornje-intalske sive pasme. Marijadvorcev in drugih pasem na razstavi ni bilo. Razstavljena goveda so bila prav dobro izbrana in so bila markantni predstavniki svojih pasem tako po zunanem izgledu kakor tudi po storilnosti, se pravi po molznosti in rastnosti. Na razstavi, h kateri so bili vabljeni kupci in strokovnjaki iz 22 držav, je bilo za goveda sivorjave, predvsem pa goveda simodolske pasme veliko zanimanje. Manj privlačne so bile živali pincgavske pasme. Tako je tudi ta razstava pokazala, da simodolci in sivorjavo govedo daleč prekašajo pincgavce, kar z ozirom na mednarodno pomembnost razstave ni podcenjevali.

Vse torej kaže, da bo med rejci pincgavskega goveda, ki je stoletja udomačeno v našem alpskem svetu, treba mnogo prizadevanj, da bo ta pasma lahko držala korak s prvima dvema pasmama v državi, ki sta tako po molznosti kakor tudi po rastnosti daleč pred pincgavci. Blaž Singer

19 milijard za motorna kolesa

Italija je v prvih osmih mesecih tega leta izvozila 163.537 stotov motornih koles in nadomestnih delov, za katere je kupila okoli 19 milijard lir, medtem ko je izvoz v istem obdobju lani znašal 123.577 stotov oziroma 14,75 milijarde lir.

Ne smemo pozabiti, da je bil Hitler Nemec iz Avstrije, kjer se je navzel miselnosti, s katero je priklical nad Evropo in ves svet najhujšo žaloigro zgodovine. Skrb miroljubnih državljanov in ljudi bi morala biti, preprečiti s primernimi sredstvi, da se med Nemci ne razširi in razboboti iznova nasilni nacionalizem, ki danes morda ni še hudo nevaren, a utegne s časom postati spet usoden za človeštvo. V tem je mednarodni pomen boja, ki ga vodijo naši bratje na Koroškem.

„Novi list“, 1. 10. 1959, Trst

PO ŠIRNEM SVETU

Beograd. — Svoječasni jugoslovanski veleposlanik na Dunaju Viktor Repč je bil imenovan za novega jugoslovanskega veleposlanika v Etiopiji in je pred nekaj dnevi nastopil novo službo v Adis Abebi.

Washington. — Ob udeležbi 12 držav se je v Washingtonu pričela konferenca o Antarktiki, ki jo imenujejo tudi šesti kontinent. Namen te konference je, da bi pripravili sporazum o sodelovanju in izkoriščanju neprecenljivih rudnih bogastev tega najhladnejšega kontinenta v izključno miroljubne namene.

Frankfurt. — Dolgotrajna suša je v Nemčiji povzročila akutno pomanjkanje pitne vode. Poleg tega pa je prišlo zlasti v severnih predelih države do obsežnih požarov, ki so zajeli velikanske površine gozdov in puščav ter povzročili neizmerno škodo. Proti ognju se borijo številne požarne brambe, tisoči vojakov ter mnoge angleške vojaške edinice.

New York. — Pri volitvi tretjega nestalnega člana Varnostnega sveta kljub 31 glasovanjem še vedno ni prišlo do odločitve med Poljsko in Turčijo. Z zahodne strani so predlagali, da bi na to mesto izvolili Jugoslavijo, vendar je jugoslovanska delegacija pri OZN to odklonila. Nadaljnjo volitev so preložili na 2. november.

Pariz. — Prejšnji teden je bil v Parizu izveden atentat na bivšega pravosodnega ministra Mitteranda, ki se je zavzemal za pogajanja z alžirskim osvobodilnim gibanjem. Nevarne grožnje so bile naslovljene tudi na vrsto drugih politikov, kateri so sodelovali za liberalno rešitev alžirskega vprašanja. V tej zvezi je francoska policija izvedla obširne racije pri desno-radikalnih strankah in njihovih voditeljih, posameznim liberalnim politikom pa je dodelila posebne straže.

Dunaj. — Ob povratku študijske komisije, ki je v Nemčiji in na Danskem proučevala vprašanja tamkajšnje kmetijske zakonodaje, so v krogih ÖVP zelo optimistični, da bo zdaj mogoče skleniti tudi novi avstrijski kmetijski zakon. V socialističnih krogih pa slej ko prej zahtevajo vsedržavno uzakonitev pravic kmetijskih delavcev in so poleg tega tudi mnienja, da sedanji tržni zakoni popolnoma zadostujejo.

Moskva. — Sovjetska vlada je izgnala mornarskega atašeya ameriškega veleposlaništva v Moskvi Langella, ki je bil hkrati varnostni šef ameriške ambasade. Kot vzrok je navedla, da se je ameriški diplomat udeleževal kot vohun in so ga zasačili pri tem, ko je nekemu sovjetskemu državljanu izplačal 20.000 rubljev za informacije, važne za ameriško vohunsko službo.

Washington. — Zadnji teden je v starosti 78 let umrl bivši ameriški zunanji minister general George C. Marshall. Med prvo in drugo svetovno vojno si je pridobil velike vojaške zasluge, leta 1947 pa je osnoval tako imenovani Marshallov plan za gospodarsko obnovo Evrope. V priznanje mu je bila leta 1953 podeljena Nobelova nagrada za mir, leta 1959 pa je prejel Karlovo nagrado za posebne zasluge za evropsko stvar.

Varšava. — Z veljavnostjo od zadnje sobote so bile na Poljskem povzane cene mesa in mesnih izdelkov za 25 odstotkov. V utemeljitvi tega ukrepa je rečeno, da je bilo treba izenačiti cene živil. Hkrati je bila napovedana tudi podražitev živine, da bi s tem dali pobudo za povečano vzrejo klavne živine.

Dunaj. — Dosedanji državni tajnik v obrambnem ministrstvu Eibegger je izstopil iz vlade, da se bo v polni meri posvetil strankarskim dolžnostim na Štajerskem. Na njegovo mesto je bil s strani SPO imenovan bivši deželni poslanec Oto Rösch, ki ga je zvezni predsednik dr. Schürf ta ponedeljek zaprisegel za novega člana vlade.

Jaka Špicar - petinsedemdesetletnik

V torek prihodnjega tedna bo v Ljubljani praznoval petinsedemdesetletnico svojega rojstva naš rojak Jaka Špicar, dramaturg, priljubljeni ljudski igralec, Miklova Zala. Z „Miklovo Zalo“, katere krstna predstava je bila pred 50 leti na Jesenicah, je Jaka Špicar stopil na pot pisca iger in dramatika, ki ima ob svoji petinsedemdesetletnici pred seboj bogato zbirko nič manj kot 66 najrazličnejših dramskih del od preprostih prizorov, enodejank in iger za ljudske odre tja do spevoiger, zgodovinskih iger, besedila za opero in scenarija za film. To je bogata žetev kulturnega in ljudskoprosvetnega udejstvovanja. Za naš slovenski kulturni svet na Koroškem je ta žetev toliko pomembnejša, ker je sad Špicarjeve zgodnje ljubezni do koroških Slovencev in do koroške zemlje, ki vedno spej veje iz njegovih dramaturgijskih igrokazov. Ob pogledu na bogato žetev njegovega več kot 50-letnega udejstvovanja na dramskem področju slovenske ljudskoprosvetne dejavnosti zato lahko upravičeno rečemo, da je Jaka Špicar najbolj zvesti otrok Andreja Schusterja — Drabosnjaka. Sto let za njim je kakor on skozi vse svoje življenje k ljudski igri vabil. Za to delo ga je Slovenska prosvetna zveza v Celovcu ob svoji petdesetletnici odlikovala z „Drabosnjakovim priznanjem“.

Jaka Špicar izvira iz Špicarjeve rodbine v Udmatu pri Podravljah in se je rodil 27. oktobra 1884. Že kot dvanajstletni deček se je zanimal za dramatiko in poskušal s pisanjem iger. Okoli leta 1905 je osnoval prvo igralsko družino v društvu „Sloga“ v Podravljah in jo učil, dokler se ni moral po službenih dolžnostih preseliti na Jesenice. Kmalu po svojem prihodu na Jesenice je dal pobudo za ustanovitev Gledališkega društva, ki ga je leta 1912 imenovalo za svojega častnega člana. V jeseni leta 1909, in sicer 24. oktobra se je Jaka Špicar na Jesenicah poročil s Šustarčevico Marico iz Dol pri Podravljah, vneto igralko in režiserko igralske družine „Sloga“, ki mu je postala pri njegovem dramskem delu v pravem pomenu besede sopotnica in ki je pri krstni predstavi „Miklova Zala“ igrala

la Almiro. Med prvo svetovno vojno sta se Špicarjeva preselila v Radovljico, kjer je Jaka postal ravnatelj tamošnje posojilnice. V Radovljici se je pridružil Sokolu, sodeloval pri gradnji Sokolskega doma ter nato prevzel vodstvo njegovega gledališča. Dolga leta je bil tudi podpredsednik in referent za gledališče pri Zvezi kulturnih društev v Ljubljani. Leta 1941 se je v zadnjem trenutku pred Gestapo umaknil iz Gorenjske v Ljubljano, kjer živi še danes s svojo družino.

Svoje delo kot pisec iger in dramatik je pričel Jaka Špicar že v Podravljah. Leta 1905 je napisal za igralsko družino „Sloga“ enodejanko „Eno uro sodnik“, pozneje pa še enodejanko „Zmagali smo“. Vzpodbujen od dr. Jakoba Sketa se je kot triindvajsetletnik lotil dramaturgijske „Miklove Zale“, ki je navzlic poznejšim drugim dramaturgijskim na Koroškem še vedno najbolj priljubljena. Dve leti navrh je dokončal pripovedko „Kralj Matjaž“, ki jo je v režiji H. Nušiča uprizorilo takratno Deželno gledališče v Ljubljani. Leta 1910 je napisal igr „Razdor“, katere rokopis pa je zgorel pri požaru Narodnega doma v Trstu.

Vzpodbujen po uspehih „Miklove Zale“ je Špicar neumorno zbiral motive za odrska dela in pisal prizore, enodejanke, pravljice in mladinske igre ter ljudske igre in drame, ki so izšle kot knjige ali pa bile objavljene v mladinskih in sokolskih revijah. Med njimi je tudi spevoigra „Spominska plošča“, ki je izšla v Clevelandu v Ameriki. Do svojega petdesetega leta je napisal 31 najrazličnejših del za ljudske odre.

Leta 1934 — v starosti 50 let — je dramaturgiral dr. Ilavnikovo povest „Slednji

vitez Reberčan“ istočasno pa je izšla njegova igra „Drabosnjak“, o kateri je pozneje večkrat dejal, da jo je napisal v prvi vrsti za Koroško in se mu čudno zdi, „da se je doslej še nobeno društvo tam (na Koroškem) ni usmilo“. Medtem pa so „Drabosnjaka“ uprizorili dijaki državne realne gimnazije za Slovence v Celovcu in to prav v letu, ko njegov avtor praznuje svojo petinsedemdesetletnico, kar mu bo brez dvoma v veliko zadoščenje.

Od leta 1934 naprej pa do svojega 70. leta starosti je Jaka Špicar napisal največ. Med 34 dramskimi deli iz te dobe jih je precej s koroškimi motivi. Od njih omenjamo predvsem zgodovinsko igr „Cesarski ukaz“, ki obravnava kapelški punt za časa Jožefa II., nadalje ljudsko pripovedko „Zlato iz Jepe“ in spevoigro „Nemav čez izaro“. V tem obdobju je Špicar napisal zelo veliko mladinskih iger

in prizorov. Nekatere od njih je objavil „Mladi rod“ v Celovcu. Njegova zadnja dramska dela pa so slika o izseljevanju na Koroškem „Pod bičem“, besedilo za opero „Podvinska Ančka“, spevoigra „Brez pesmi ni življenja“ in mladinska „Bela žena“. Poleg dramskih pa je v zbirki Špicarjevih del še vrsta folklornih ter slušnih prizorov in iger, ki so po večini znane iz oddaj radia Celovca.

Če listamo po njegovih delih, vidimo, da so na vse zadnje plod njegove globoke povezanosti s svojo koroško zibelko in neizmerne ljubezni do našega ljudstva, sredi katerega je zrastle in katerega odrsko knjižnico je obogatil z vrsto prizorov in iger iz njegove preteklosti in zgodovine. Stopajoč po stopnjah Drabosnjaka je pri številnih uprizoritvah predvsem Miklova Zala bil vedno med igralci, jih vzpodbujal, učil podrobnosti odrske umetnosti in kritiziral slabotnamerno. Njegov prispevek za razvoj ljudskih odrov in ljudske igre med koroškimi Slovenci je velik in bodo naša prosvetna društva od njegove žetve še dolga leta lahko črpala kulturno hrano za naše ljudstvo.

Ko Jaka Špicar kot sin koroške zemlje in plodna mladika iz korenin Drabosnjakove ljudske igre na Koroškem obhaja svojo petinsedemdesetletnico, istočasno pa zlato poroko, kličemo njemu in njegovi ženi Marici: Na mnoga srečna leta!

Nekulturna resnica v „kulturni“ Avstriji

V ponedeljek in torek so priredili avstrijski visokošolci svarilno stavko, da tako protestirajo proti nezadostnim postavkam za šolstvo in kulturo v državnem proračunu ter opozorijo javnost na nevzdržni položaj na srednjih in visokih šolah. Že pred to stavko je prišlo v raznih mestih, kjer so univerze, do protestnih zborovanj in demonstrativnih pohodov po ulicah, kjer so študentje pod vodstvom svojih profesorjev opozarjali na dejstva, ki so sramotna za državo, ki se tako rada ponaša s svojo kulturnostjo.

Zastopniki avstrijskih visokošolcev so na tiskovnih konferencah in po tisku obvestili javnost o vzrokih, zakaj morajo študentje seči po tako odločnih sredstvih. Nakazali so razmere na posameznih univerzah, kjer je dvakrat ali celo trikrat toliko vpisanih študentov, kot je na šolah prostora. Poleg tega vlada na vseh univerzah pomanjkanje znanstvenih institutov, laboratorijev in drugih prostorov, ki bi bili nujno potrebni za uspešen študij. Zelo resen problem za študente je tudi vprašanje stanovanj, ki jih splošno primanjkuje, za tista, ki so na razpolago, pa zahtevajo lastniki tako visoke najemnine, da jih študentje nikakor ne zmorejo.

Ob tej priložnosti pa so študentje in profesorji opozorili tudi na usodne posledice, ki jih mora imeti zanemarjanje visokošolskega študija za državno gospodarstvo sploh in za kulturo, umetnost ter znanost posebej. Na konkretnih primerih so dokazali, koliko visoko kvalificiranih in sposobnih znanstvenih moči je že odšlo v inozemstvo, kjer so našli boljše pogoje za življenje, zlasti pa za svoje znanstveno delo. Ravno to dejstvo pa se mora prej ali slej bržkone močnejše, če odgovorni činitelji ne bodo pravočasno podvzeli ustreznih korakov, da zagotovijo potrebna sredstva za nemoteno in vsestransko izobrazbo strokovnih moči.

Do sedanje akcije avstrijskih visokošolcev je prišlo v zvezi s pogajanjem za državni proračun 1960, ko vladni krogi niso hoteli upoštevati nujne in upravičene zahteve po višjih dotacijah za šolstvo in znanost. Vsa povojna leta daje Avstrija za visoke šole le nekaj nad 1 odstotek celotnega državnega proračuna, čeprav se je število

visokošolcev samo v zadnjih petih letih dvignilo od 18.000 na 30.000. Trenutno zahtevajo visokošolci, da bi tozadevna sredstva zvišali letno na 2 odstotka, poleg tega pa bi morale biti povišane tudi razne stipendije, ki v sedanji višini predstavljajo le miloščino, s katerimi študentje komaj plačajo enomesečno najemnino za skromno sobo.

Protestna zborovanja, demonstrativni pohodi po mestih ter stavkovne straže pred univerzami so kaj slabo pričevalo za državo, ki se vedno spet rada pohvali s svojo kulturo, kajti gesla, ki so jih študentje napisali na transparente ob svojih demonstracijah, govorijo bistveno drugačen jezik: Ne miloščino, marveč pravičen delež na proračunu! Kulturni proračun — sramota! Kako dolgo še duševna razprodaja? Ali je Avstrija še kulturna država? — Tako odločne besede so vzdramile tudi prosvetnega ministra Drimmla, vendar so visokošolci odklonili njegov kompromisni predlog kot nezadovoljiv.

V borbo visokošolcev se je vključila tudi zveza sindikatov, ki je v posebnem razglasu ugovarjala, da so državna sredstva za šolstvo popolnoma nezadostna. Zato je vodstvo sindikatov pozvalo parlament, da v novem proračunu predvidi višje dotacije tako za šole kakor tudi za potrebni razvoj znanstvenega dela.

Skupščina Zveze prijateljev mladine

V Ljubljani so pred kratkim zaključili III. skupščino Zveze prijateljev mladine. Skupščina je predvsem razpravljala o potrebi povečane skrbi kmečki mladini, ki je večinoma prepuščena sama sebi zaradi tega, ker so starši preobloženi z delom. Skupščina je nadalje razpravljala o delu komisij za družino, o šolah za starše ter o problemih, ki med mladino nastajajo zaradi raznih filmov. Razpravljala pa je skupščina tudi o širjenju ljudske tehnike med mladino ter posebno temeljito obravnavala vprašanje vzgojnih knjig za otroke in mladino.

Na skupščini je bilo 139 najbolj zaslužnih zveznih delavcev odlikovanih z zlatim

znakom Društva prijateljev mladine. Za novo predsednico je bila izvoljena Olga Vičpotnik.

Zveza prijateljev mladine Jugoslavije je pred nedavnim na svečani akademiji podelila nagrade za najboljša mladinska dela. Prvo nagrado „Mlado pokolenje“ ter 100.000 din je prejel slovenski pisatelj Franče Bevk za svoje življenjsko delo. Za najboljšo knjigo leta pa je bilo ob tej priložnosti razglašeno delo mladega hrvatskega pisatelja Danka Oblaka „Modra okna“. Poleg tega je bilo podeljenih še več nagrad za ilustracije mladinskih del in za mladinski film.

Dunajski filharmoniki na svetovni turneji . . .

Za 40 dni so se dunajski filharmoniki zadržali soboto poslovali od Dunaja in Dunajčanov, ki so pod vodstvom svojega dirigenta Herberta Karajana odpotovali na turnejo, ki jih bo vodila okoli celega sveta. Odleteli so z dvema letali, v katerih so morali prav v ta namen urediti posebne možnosti zlasti za transport velikanskega števila glasbenih instrumentov. 120 umetnikov šteje ansambel, seboj pa imajo 106 glasbenih instrumentov, štiri zaboje po 60 kg notnega materiala ter nad 2000 kg osebne prtljage.

. . . simfoniki pa v Vatikanu

Le en dan po odhodu dunajskih filharmonikov na svetovno turnejo so dunajski simfoniki gostovali v Vatikanu, kjer se je njihovega koncerta, ki ga je vodil Heinz Wallberg, udeležil tudi papež Janez XXIII. V spremstvu številnih kardinalov in drugih vatikanskih dostojanstvenikov ter diplomatov predstavnikov. Kot pevski solisti so sodelovali Wilma Lipp, Anton Dermota, Hildegard Rössl-Majdan in Otto Edelmann. Pri koncertu so bili navzoči tudi nekateri avstrijski politiki in je papež v privatni avdienci sprejel podpredsednika parlamenta Olaha ter dunajskega podžupana Slavika, katere je odlikoval z veliko srebrno papeževo medaljo.

40 let Slovenskega gledališča v Mariboru

Pred 40 leti je bilo s tragedijo „Tugomer“ odprto Slovensko gledališče v Mariboru. Letošnjo sezono praznovanja svoje štiridesetletnice je gledališče pričelo s premiero „Tugomera“, to pot v Kreftovi priredbi Jurčič-Lavstikovega dela v režiji Hercoga, sceniski skladatelj pa je bil Simoniti.

Radiše

Bratovščina ÖVP in FPÖ, ki se je pri nas sl'nila pri zadnjih občinskih volitvah pod skupno streho z imenom „Arbeitsgemeinschaft“, ni bila porojena pod srečno zvezdo. Preveč vidno je bilo, da so ji bili ob rojstvu za botre ljudje, ki še niso do kraja izsanjali velenemških sanj o Hitlerjevem tretjem rajhu. Pametni in pošteni volivci pa so ob takem druženju hitro spregledali, kaj se kuha, in so mračnjakom pokazali figo. Večina volivcev je odločila, da so lahko v naši občinski politiki prevzeli vodstvo zavodni, napredni in socialistično usmerjeni ljudje.

Nesrečna Arbeitsgemeinschaft še niti ni prebolela svojega zasluženega poraza, ko jo je sedaj spet občutno zadel še drugi udarec. Že dalj časa se je šušljalo in sedaj tudi končno izkazalo, da kolovodja te družine, bivši nacist in Hitlerjev legionar Karl Ruttnig ni dobil nazaj avstrijskega državljanstva in da zato n'ima volilne pravice, kaj šele pravico do javne politične funkcije v občini. Ko se je ta možakar ponujal Radišanom kot nosilec liste Arbeitsgemeinschaft in morda že sanjal o tem, kako se bo povzpел na županski stolček, je sicer na javnem zborovanju zatrljeval in razlagal, da je glede njegove volilne pravice vse v najlepšem redu in da je spet polnopraven državljan. Nemški pregovor pa pravi, da hodi vrč tako dolgo k vodnjaku, da se razbije.

In res, pred nedavnim je prišel iz Celovca od pristojne oblasti pisan ukaz in je moral ta „domovini zvesti“ bojevnik nemudoma zapustiti svoje odborniško mesto v občini in se umakniti avstrijskemu državljanu. Tako je ostala zbegana čredica njegovih privrženecv čez noč brez pastirja in se je k svojočasni polomiji pri volitvah pridružila sedaj še nepopravljiva javna sramota. Mnogi se ob tem nevsakdanjem dogodku smejiijo v pest, nekaterim pa se je nos še niže povetil.

Sreča v nesreči

Veliko srečo v nesreči, lahko rečemo, je imel mladi Pižovnikov gospodar, Martin Lipuž v Pribli vasi, občina Dobrla vas. Ko sta minulo soboto rezala krmo za živino, je žena opazila, da iz električnega motorja švigajo iskre. Medtem ko je ona tekla po pomoč k sosedom, je mož takoj skočil k motorju, da bi ga ustavil. Pri tem je prišel v stik z električnim tokom, ki ga je vrgel na tla in ga tam še premetaval, pri čemer je padel kabel iz stikala. Martina je nato vrglo za vrata skednja, kjer je popolnoma omotičen obležal. K sreči se je kmalu toliko osvestil, da se je z vso silo odstranil iz skednja, ki je bil že v plamenih in kjer bi sam nedvomno zgorel. Šele ko je bil na varnem pred ognjem, sta prihitela na pomoč žena in njegov 73-letni oče s sosedi.

Dočim je skedenj zgorel z vsemi zaloga-mi in stroji, je požarnim brambam iz Kazaz, Dobrle vasi, Sinče vasi, Lovank, Kamna in Velikovca uspelo rešiti stanovanjsko poslopje in živino. Škoda znaša preko 200.000 šilingov.

V zadnjih 70 letih je to že tretji požar pri Pižovniku. Po zadnjem požaru je bil skedenj leta 1952 na novo postavljen. Toda ne le posestvo, temveč tudi mladega gospodarja zasleduje nesreča. To pot je v teku treh let prišel že drugič v stik z električnim tokom.

Grabštanj

V ponedeljek popoldan je sredi Grabštanjja pričelo goreti Huterjevo gospodarsko poslopje. Preden je lastnik Ferdinand Peregrin ogenj opazil, je bil 20 m dolgi in 10 m široki skedenj že v plamenih. S tem pa je nastala velika nevarnost, da se vnamejo tudi sosedna poslopja. K sreči je bila grabštanjjska požarna bramba s svojim novim sodobnim gasilskim vozom takoj na mestu in varovala sosedna poslopja do časa, ko so prispele požarne brambe iz Celovca, Podkrnosa, Št. Petra pri Celovcu in Pokrč. Njim je ob združenih močeh uspelo požar lokalizirati, gospodarsko poslopje pa je pogorelo do tal. Edno živino so še lahko rešili. Škoda znaša okoli 200.000 šilingov.

Kakor se je medtem dognalo, je požar povzročil slaboumni lastnikov sin, ki je najprej zažgal kopo slame, navrh pa vtaknil vžigalico še v seno v domačem skednju.

Zavetišče za šolsko mladino v Beljaku

Hvale in splošnega priznanja vredno nalogo je izpolnila koroška sekcija avstrijske družbe „Rešite otroka“, ko je v sodelovanju z deželno vlado in upravo avstrijskih železnic na glavni železniški postaji v Beljaku uredila posebno zavetišče za otroke, ki se vozijo s podeželja v beljaške šole. Zavetišče je bilo v preteklem tednu zgotovljeno in minuli petek ob navzočnosti deželnega glavarja Wedeniga in prezidenta beljaške direkcije avstrijskih železnic, dvornega svetnika dr. Gradischniga izročeno svojemu namenu. Pri otvoritvi navzoči gostje se še niso prav razšli, ko so šolarji že zasedli to njim določeno in udobno urejeno čakalnico, kjer bodo odslej naprej po končanem pouku čakali odhoda vlakov in avtobusov na svoje domove.

Adaptacija prostorov za zavetišče je stala 190.000 šilingov in sta jo plačali uprava avstrijskih železnic in okrajna skrbstvena zveza. Notranja oprema je stala 40.000 šil.,

kupila pa jo je ustanova „Rešite otroka“, ki bo nosila tudi stroške vzdrževanja zavetišča. Zavetišče, ki ima dva prostora, kjer lahko biva 50 učencev in dijakov naenkrat, je dnevno odprto od 11. do 19. ure Pedagoško skrb za otroke, ki se bodo mudili v zavetišču, je prevzel deželni mladinski referat. Otroci so v zavetišču pod nadzorstvom, tam lahko v enem prostoru delajo domače naloge in se učijo, drugi prostor pa je predviden kot igrišče. Zavetišče ima tudi svojo knjižnico. Na odhod vlakov in avtobusov iz Beljaka opozarjajo otroke po mikrofoni.

To zavetišče je tretje te vrste v Avstriji. Doslej sta obstajali samo dve in sicer v Grazu in Innsbrucku. Kakor pa je bilo pri otvoritvi v Beljaku povedano, bo v kratkem tudi celovška železniška postaja dobila tako zavetišče. Brez dvoma ga bodo otroci, ki se vozijo v Celovec v šolo, in njihovi starši prav tako veseli, kakor so beljaškega.

Občina Bekštanj se uspešno prizadeva za svoj napredek

Občinski svet občine Bekštanj se že leta sem uspešno trudi, da bi kar največ napravil za pospeševanje turizma v občini in v korist občanov. Ta skrb ni lahka, kajti Bekštanj je ena najbolj obsežnih občin Koroške. Njen obseg znaša 76,5 km², njena dolžina pa nad 12 km zračne črte. Želje in potrebe vasi, kjer prebiva nad 5.000 ljudi, so z ozirom na to, da se okolica Baškega jezera prav v zadnjih letih z veliko naglico razvija v pomemben turistični center, zelo velike in mnogostranske.

Na svoji zadnji seji začetkom tega meseca je občinski svet razpravljal o svojih gospodarskih nalogah ter v teku svojih prizadevanj za izboljšanje šolskih, prometnih in stanovanjskih razmer sklenil vrsto nadaljnjih ukrepov. V zadnjih letih je občina zgradila precej stanovanj ter asfaltirala občinske ceste, med njimi tudi cesto v Zmotiche. Po vaseh, ki so na fujskem prometu najbolj udeležene, je izboljšala in modernizirala posebno razsvetljavo. Pred kratkim pa sta bili izročeni svojemu namenu nova šola na Brnci in renovirana šola v Ločah. Sedaj, ko je dobila Brnca novo šolo, bodo po sklepu zadnje občinske seje staro šolo prezidali v stanovanjsko poslopje. Požarna

bramba v Diči vasi je dobila nov moderen gasilski avto, starega pa je občina dodelila požarni brambi v Ločah.

Na področju izboljšanja občinskih cest in poti je bilo sklenjeno, da bo cesta skozi Spodnji in Zgornji Breg asfaltirana. Za kritje stroškov bo občina prispevala 60 %, vaščani pa 40 %. Prav tako hoče občina asfaltirati pot od penziona Michelitsch ob Baškem jezeru do broda na otok na jezeru. Občina je v ta namen pripravljena prispevati 30 %, če isti znesek prispevata tudi občina Marija na Zilji in lastnik hotela na otoku; tamošnje turistično združenje pa naj bi prispevalo 10 %. S prispevkom 40 % od stroškov bo občina na račun in odgovornost vaščanov popravila most čez B'strico pri Mlinarah, v načrtu pa je tudi asfaltiranje ceste mimo tovarne Echo.

Na tej seji je občinski svet tudi odobril vrsto subvencij in sicer za športna društva Brnca in Baško jezero po 5.000 šil., za šahovski klub pa 4.000 šil.

Delo občine na teh področjih je deležno splošnega razumevanja, kar najbolj kaže to, da so bili vsi ti ukrepi na zadnji seji sklenjeni soglasno.

To in ono iz Celovca

Uršlji sejem v ponedeljek, dne 26. t. m. ne bo več na Novem trgu, temveč — kakor smo že poročali — na velesejskem razstavišču. Ne glede na to, da bodo ta dan Novi trg potrebovali za proslavo Dneva avstrijske zastave, je po mnenju mestnih očetov velesejsko razstavišče za tovrstne sejme tako v pogledu na razpoložljiv prostor kakor tudi v tehničnem in sanitarnem oziru bolj pripraven kot pa Novi trg. Letos bo Uršlji sejem imel tudi manjši veselični prostor, ki bo od sobote, dne 24. t. m. naprej odprt skozi 3 dni. Edni vohod na sejem bo odprt pri glavnem vohodu ob Št. Ruperski cesti.

Za proslavo Dneva avstrijske zastave v Celovcu bodo na predvečer ob 6. uri zvečer četrt ure zvonili z vsemi zvonovi, predtem pa bo na Novem trgu velik koncert godb na pihala. Na Dan avstrijske zastave v ponedeljek, dne 26. t. m. pa bo ob 9.30 uri na Novem trgu velika proslava, pri kateri bo govoril celovski župan Hans Ausserwinkler in bodo sodelovale številne kulturne skupine. Zvečer ob 19.30 uri pa bodo v Domu glasbe brali dela avstrijskih pesnikov.

Nesreča na izletu k Čavkovemu slapu

Čavkov slap v Ljubeljski dolini je priljubljena izletniška točka Celovčanov in Borovčičev. Pa tudi iz oddaljenejših krajev prihajajo ljudje radi semkaj na izlet. Posebno v nedeljah je številno izletnikov, ki potujejo po ozki stezi skozi ljubeljsko sotesko do slapa, zelo veliko. Čudovito pisana jesenska narava te gorske soteske in doline je tudi minulo nedeljo zvalila številne izletnike k slapu.

To pot je vendar slap zahteval svojo žrtev v osebi Otilije Kusche iz Celovca. Ne-

srečnemu dekletu je kljub suhemu vremenu in razmeroma dobro shojeni stezi spodrsnilo. Ker se ni moglo nikjer vjeti, je padlo čez 10 m visoko strmo skalnato steno na ljubeljsko cesto, kjer je težko poškodovano in nezavešno obležalo. Nesreča je bila stvar trenutka, kajti njen spremljevalec, ki je hodil pred njo, je deklo opazil šele, ko je že padalo.

Rešilni avto Rdečega križa je ponesrečenko prepeljal v celovško bolnico, kjer so ugotovili, da ima poškodovano in zlomljeno lobanjo.

Golavčnikove mame ni več

Še ni dolgo od tega, ko smo v Libučah pokopali izseljenko Harlmanovo mamo in že je smrt zahtevala med našimi izseljenci novo žrtev. V ponedeljek je za večno zatislila svoje oči Katarina Golavčnik iz Zagorja pri Št. Lipšu. Rajna je bila z možem in šestimi otroki leta 1942 izseljena in je prebila svoje izseljenštvo v taborišču Frauenaurach, odkoder se je vrnila leta 1945 na zapuščeno kmetijo. Prestano trpljenje ni ostalo brez posledic, na katerih je komaj 58 let stara umrla.

Ob številni udeležbi žalnih gostov se je v sredo na grobu od Golavčnikove mame poslovil predsednik Zveze slovenskih izseljencev Lovro Kramer ter položil na grob sotrpinke lep venec. V slovo je spregovoril tudi domači župnik.

Z Golavčnikovo družino žalujejo nad bridko izgubo številni izseljenci, ki so poznali družino, predvsem pa njeno skrbno, pridno in zavedno mater.

Poziv Črnega križa:

Prispevajte za vzdrževanje vojaških grobov

Deželna zveza avstrijskega Črnega križa sporoča, da bo, kakor vsako leto, tudi letos v času od 24. oktobra do 21. novembra zbiral prostovoljne prispevke za vzdrževanje vojaških grobišč iz prve in druge svetovne vojne.

Razpoložljiva državna denarna sredstva ne zadoščajo za vzdrževanje vseh vojaških grobišč, kakor bi si to želeli. Avstrijski Črni križ oskrbuje 34 vojaških pokopališč ter vojaška grobišča v 192 občinah s skupno 11.508 mrtvimi.

Ko deželna zveza avstrijskega Črnega križa poziva k udeležbi na zbirki prostovoljnih prispevkov, istočasno poudarja, da imamo vsi dolžnost, da vzdržujemo grobišča padlih junakov, ki so prosti krivde padli v zadnjih dveh vojnah za največje dobrine svojega naroda in svoje domovine. Pomagajmo, zaključuje svoj poziv, k ohranitvi grobišč teh pogumnih vojakov.

Nov dom Rdečega križa v Velikovcu

Po 20 letih obstoja je okrajna podružnica Rdečega križa v Velikovcu končno dobila njenim namenom primerno urejen dom. Doslej je imela svoj sedež v bivšem skladišču piva in poznejšem sedežu okrajne kmečke zbornice Velikovec. To poslopje so v zadnjem času primerno uredili in ga minulo soboto ob navzočnosti velikovškega župana, okrajnega glavarja in deželnega predsednika Rdečega križa grofa Goessa izročili svojemu namenu. Velikovški občinski svet pa je sklenil, da se bo prostor pred domom odslej naprej imenoval Trg Rdečega križa.

Ob tej priložnosti je bil v Velikovcu tudi letni občni zbor Rdečega križa, kjer so bili odlikovani številni požrtvovalni sodelavci. Za 1000 voženj z Rdečim križem v pomoč bližnjemu sta bila odlikovana Franc Peyker in Terezija Jesernig.

Milijonska škoda vsled požara v mlinu

Po požarih v Pribli vasi in v Grabštanju je v ponedeljek zvečer pričel goreti Majdičev mlin v Velikovcu, ki je bil šele pred kratkim popolnoma renoviran. Mlin je skoraj popolnoma zgorel. Škoda cenijo na milijon šilingov.

Velikovška požarna bramba je bila sicer takoj na mestu požara, vendar nekaj časa ni mogla gasiti, ker je bil mlin pod jakim tokom. Mlin je zaradi tega skoraj popolnoma zgorel. Šele okoli polnoči je uspelo ogenj tako daleč zadušiti, da ni bilo več nevarnosti za bližnji gozd. Žerjavica pa se je oživila v terek popoldan in je morala požarna bramba pričeti znova gasiti.

Vzrok požara še ni prav dognan, domneva pa se, da je požar nastal vsled ogretila ležajev.

KOLEDAR

Petek, 23. oktober: Severin
Sobota, 24. oktober: Rafael
Nedelja, 25. oktober: Krispin
Ponedeljek, 26. oktober: Evarist
Torek, 27. oktober: Frumencij
Sreda, 28. oktober: Šimon
Četrtek, 29. oktober: Narcis

Sonce je ustavilo vlak . . .

V polarnih področjih vidimo ta pojav pogosteje in Skandinavci niso presenečeni niti tedaj, če jim sije nad glavo šest sonc, pa četudi niso čisto nič pogledali v kozarec.

Takšni čudni dogodki ali pojavi so le posledica loma svetlobe na ledenih kristalih oblakov cirusov v višinah pet do deset tisoč metrov. Vremenoslovec ji pravi — halo.

V septembru leta 1950 pa se je bleščalo Sonce nad Škotsko, Norveško, Dansko in severno Nemčijo v modri barvi. Letalo, ki se je dvignilo, da bi raziskalo ta čudni po-

jav, je 14.000 metrov visoko odkrilo oblak prahu, ki je vsrkal vse rdeče in rumene žarke, da je bila videti sončna svetloba modra. V štirih dneh so avtomobilisti opazili, da jim je dež obarval šipe modro in celo rahlo vijolično. Po vsej deželi so se spraševali, če niso mogoče tega krivi letalski manevri nad Anglijo. Ljudi so pomirili šele vremenoslovci, ki so sporočili, da je modri dež posledica prašnih delcev — vetrovi so jih v velikih višinah prinesli iz Severne in Srednje Amerike.

Tako so ljudje, ki bi hoteli nekakšnih senzacij v današnjem tehničnem svetu, vselej znova razočarani. Tudi rdeči sneg ni napoved kdo ve kakšne nesreče, ki grozi človeku.

Oktober istega leta so prebivalci Britanskega otočja doživeli moder dež. Dvakrat štvu, marveč le pojav, ki ga na Grönlandu opazujejo skoraj vsako leto. — Takšna barva nastane zaradi določene vrste alg, ki prekrivajo včasih sneg in so tako na gosto posejane, da je videti sneg res rdeče barve.

V arktiki pa nastaja rumeni sneg, ki ga obarva lahko kar šestnajst vrst enoceličnih rastlinic, zanesa pa jih tja veter, odloži in rastline zmrznejo. Nekaterim polarnim živalskim vrstam je zato ta „rumeni sneg“ celo za hrano.

V Alpah pa poznajo črni sneg, ki je posledica ledeniških bolh in stenic — tem je led življenjski element. Temperatura se mora znižati na pet stopinj pod ničlo, da zmrznejo.

Svetloba, sneg, alge, drobne živalce in vse ostalo je posledica delovanja našega Sonca. Vse vodi sončna energija in v prav vsako človeško delo se vmeša. Mogoče je še najlepši primer za to dogodek, ki se je pripetil 5. septembra 1957 na Švedskem. Čisto na lepem se je moral ekspresni vlak, ki vozi med Stockholmom in Göteborgom, ustaviti sredi poti. Dvajset minut je stal in šele potem so ljudje ugotovili, da so bili vzrok nenavadni odpovedi pokorščine strahotni magnetni viharji, ki so prav tedaj divjali na Soncu in povzročili električne tokove na Zemlji. Ti so sprožili signalno napravo na „stop“ na progi. Sonce je ustavilo vlak.

Iz znanosti in tehnike

Jupiter, največji planet našega osončja, je obdan z ovojem, v katerem je sevanje še vsaj milijonkrat močnejše kot v podobnem pasu, ki so ga odkrili nad našo Zemljo umetni sateliti in raketne na poti proti Luni. Astronomi so prišli do tega odkritja po izdatnih radijskih signalih, ki se z Jupiterja od časa do časa širijo v vesolje. Že v ovoj, ki obdaja Zemljo, je to sevanje tako močno, da spravlja v nevarnost vse plete v vesolje.

*

Če bi napolnili vžigalico s snovjo neke novoodkrite zvezde, bi tehtala ta žigalica 50 milijonov ton. Zvezdo so odkrili z orjaškim teleskopom ameriške zvezdarne Mount Palomar v Kaliforniji. Je ugaslo sonce, ki se je skrčilo in ga ne sestavljajo atomi, pač pa le atomska jedra. Atome si moramo ponazoriti namreč kot drobcena svinčena jedra, obdana z velikimi krogli pene. Lahko si je tedaj predstavljati, kakšne teže nastanejo, če skrčimo snov tako, da se jedra med seboj dotikajo.

*

Afriškega bivola, ki velja med lovci za najnevarnejšo žival črnega kontinenta, nameravajo zdaj udomaćiti in čimbolj razmnožiti po afriških stepah. Živinoreja tam neprestano preživlja hude udarce, ker živina, ki je nastala s križanjem iz raznih evropskih vrst, nikakor ne prenaša strahotne vročine, pogosto pa postane tudi žrtev raznih nalezljivih bolezni, ki se nato prenesejo tudi na divjad in povzročajo ogromno škodo. Le bivol je proti živinski kugi odporen, hkrati pa tudi hitreje raste kot domače govedo.

Nebotičniki osvajajo svet

Kadar govorimo o nebotičnikih, običajno mislimo na New York, toda teh visokih objektov je danes povsod dovolj, tudi izven Združenih držav Amerike, posebno v Južni Ameriki; v „starem svetu“ v Evropi pa so najštevilnejši v Milanu in Düsseldorfu.

Zakaj so nebotičniki šele sedaj začeli osvajati svet? Prav gotovo ne zaradi tega, ker tehnika gradnje preteklih stoletij ne bi bila dorasla velikim gradnjam, saj so nam katedrale zgorele dokaz, da to ni res. Pač pa v preteklem stoletju večnadstropnim zgradbam niso bili naklonjeni zato, ker takratna tehnika še ni poznala dvigal.

Ko so izumili dvigala, se je pokazalo, da so visoki objekti bolj ekonomični in praktični. V prostornih horizontalno urejenih zgradbah z neštetimi sobami je bilo treba prehoditi dolge hodnike, da si lahko prišel do zaželenega prostora. V vertikalnih zgradbah pa dvigalo privede človeka prav pred prostor, kamor je namenjen.

Zgradbe naše industrijske civilizacije imajo to prednost, da ljudi ne moti prah in dim, ki se zadržujeta na površini tal, da prebivalci mesta lahko dobijo stanovanja v višini, kjer so močnejše zračne struje. Razen tega bo na enem hektaru naseljeno veliko število ljudi.

Toda nebotičniki, visoki 100 in 200 metrov, ne bodo smeli biti oddaljeni drug od drugega samo 10 do 20 metrov. Senca enega nebotičnika ne sme pasti na sosednji nebotičnik. Ljudje bodo stanovali v najboljših higienskih pogojih in bodo izkoriščali maksimum svetlobe in zraka. Večina neobhodno potrebnih trgovin bo vzgrajena v nebotičniku in stanovalcem zaradi nakupa ne bo treba odhajati na cesto. Nebotičnike bodo torej gradili v skladu z novim načinom mestnega življenja.

Dosedanji nebotičniki niso harmonirali z okoljem, ker so jih arhitekti gradili na neprimernih mestih. Velike zgradbe morajo graditi v okviru velikih objektov, ob organizaciji ali reorganizaciji raznih mestnih predelov. Pri ustvarjanju novih nebotičnikov pa je seveda treba očuvati stare zgradbe, posebno če imajo estetsko in zgodovinsko vrednost.

Elektroni pomagajo v medicini

Kaj vse obljublja tehnika medicini — Srce bo zapelo — Bolezni bomo lahko prehiteli Rentgeni s pet sto posnetki na sekundo

V zadnjem času kaže, da bo elektronika globoko posegla v področje medicine. Elektronika obeta rentgensko snemanje procesov, ki so tako hitri in tako neznatni v našem telesu, da so do zdaj povsem ušli naši pozornosti.

Nameravajo torej izdelati rentgenski aparat, ki bo posnel 500 slik v sekundi. Zanimivo je, da se okoli tega projekta še precej kregajo. Zdravniki namreč ne verjamejo, da bi bilo mogoče doseči res to fantastično število slik na sekundo in računajo, da bo nova naprava posnela „kvečjemu“ 200 slik. Pa bo tudi to povsem dovolj. Tudi najhitrejši premiki v našem telesu ne bodo ušli rentgenski kameri in zato upravičeno pričakujejo nova neverjetna spoznanja.

Skupina zdravnikov, tehnikov in inženirjev v neki ameriški bolnišnici pa se trudi z aparatom, ki so mu dali ime spektrofotokardiogram. Namenili so ga za proučevanje srca.

Ta naprava lepo kaže, kako se ga danes medicina po zadnjih odkritjih tehniških laboratorijev, saj je nova naprava zasnovana na aparatu, ki so ga izdelali v nekem laboratoriju bolj kot igračo, ne da bi točno vedeli, kako jim bo koristila. Hoteli so namreč s pomočjo elektronov preslikati človeški glas in druge zvoke v vidne slike. Najprej so se pozanimali za napravo gluhi, zdaj pa vse kaže, da bo obilno koristila zdravnikom za bolezni srca.

Spektrofotokardiogram spreminja udarce srca v vidne slike in jih prenese tudi na magnetni trak, da lahko udarce proučujemo kot zvok. Ta zvok s svojo harmonijo pripoveduje, kaj se dogaja v našem srcu. Samo za primer: če je glasba srca podobna glasu piščali, lahko pomeni zoženje aorte, če pa zveni kot godalo, lahko pomeni kakšno drugo bolezen ožilja ali srca, spet zvok nekega drugega instrumenta lahko pomeni nevarno vnetje itd.

Nastopajo lahko tudi številni glasovi, ki nimajo nobene zveze s človeškimi. Gruljenje goloba ali vreščanje galeba lahko postane zelo važna izpoved človeškega srca.

Druga naprava, ki jo elektronika obljublja medicini in ki bo že kmalu v uporabi, je drobcena sonda, ki bo, ne da bi motila pacienta, „opazovala“ potek dogajanj v telesu oslabelega pacienta, in že pred krizo povedala zdravniku, da se bliža nevarnost. Tako bo lahko kontrolna plošča izdala vse, kar se dogaja z bolnikom.

Drug elektronski projekt meri električni naboj mišic. Namen te naprave je, da napove posledice neuravnoteženosti elektrolitov v našem telesu in že vnaprej napove, katere bolezni to neravnotežje povzroči.

Znano je namreč, da je električni naboj na površini mišice drugačen kot v notranjosti. Kako meriti to elektriko v globini, je bil že vedno problem. Rešili so ga zdaj tako, da zapičijo tanko stekleno cevko, komaj pol milijoninke centimetra v premeru v človeško mišico, ne da bi povzročili kakršno koli okvaro.

Zares, lepi časi se obetajo medicini!

Kje ste, Lamuťovi?

Anton Ingolič

Z vse večjim odporom sem odhajal tja pred tisto veliko belo hišo; vendar bi bil najbrž še precej časa vodil gosposkega psa na veliko in malo potrebo, da mi ni neke nedelje jutraj Alice pomenljivo pomežiknila in šepnila na uho: „Louis je večeraj odpotoval nazaj v Afriko. Popoldne lahko grem s teboj na sprehod. Počakaj me ob treh v kavarni na oglu! Kaj me tako gledaš? Ali še nisi opazil, da si mi všeč? Prinesla bom najlepšo ministrovo kravato, ti jo zavezala in bova šla. Prosta sem do jutri jutraj. Au revoir, mon ami!“

Tako tedaj: še gospodično Alice naj vdim na sprehod, naj jo peljem v kavarno in slaščičarno, zvečer pa položim v kakem samotnem vrtu na mehko travo ali se prihotopim v njeno sobo in ji nadomeščam njenega Louisa?

Ob treh me je zabave in ljubezni željna Alice zaman čakala, naslednje jutro so me zaman čakali vsi trije: madame Chamber, mademoiselle Alice in monsieur Nero, kajti meril sem gladko asfaltirano cesto, ki pelje po Azurni obali v Marseille.

Naslednji večer sem bral v časopisu, da grade ob italijanski meji visokogorsko cesto. Začrtana je bila trasa in poudarjena turistična važnost te ceste, seveda je bilo zamolčano, da jo grade predvsem v vojaške namene. Dvakrat sem prebral članek, nato spravil časopis in pri prvem križišču krenil proti Alpam.

Prve dni avgusta sem prispel v Briancon. Toda tam ni bilo dela, moral sem še više v planine.

Do zime, do snega sem delal na cesti. Nisem zaslužil mnogo manj kot v jami, delo ni bilo tako težko in predvsem: zrak je bil čist, planinski, brez prahu. Paziti je bilo treba samo na plazove. Mesec pred koncem je zasulo domačina Christoph, s katerim sva bila v baraki sosed. Bil je hudo molčeč človek, pravi hribovec. „Bonjour, ca va“ in še kakšna beseda pa konec, čeprav sva ob deževnih dneh posedala ves dan na pogradu. Komaj sem izvelel iz njega, da je doma dobro uro od našega odseka in da ima na samotni planini kmetijo. Bil je vsaj dvajset let starejši od mene, majhen, pločat, kot medved, desno nogo je imel skrivljeno in metal jo je navzven, nos potlačen in oči globoko pod nizkim, zbočenim čelom; nič privlačnega ni bilo na njem.

Zavzel sem se, ko me je vprašal nekega večera, teden pred nesrečo: „Imaš ženo?“

„Nisem poročen.“

„Tvoja sreča!“

„Sreča?“ sem prisluhnul.

„Sreča!“ je rekel mrmrajoče, a s prizadetostjo.

To je bilo vse, kar je povedal.

Potem se je vreme poslabšalo. Konec je bilo vedrih, lepih jesenskih dni, ko se je od jutra do večera nad nami bočilo sonce in so redki borovci metali na mehko travo temne sence, visoko s skalnatih gora pa se je bleščal sneg in led. Shladilo se je in skoraj vsak dan je deževalo, vendar smo morali na delo, da bi pred zimo dokončali svoj odsek. Začeli so se spuščati plazovi, ne sicer na cesto, pač pa nekeje više. Opreznosti sem bil navajen iz jame; tovariši so se mi smejali, če sem jih opozarjal na nevarnost. Razumljivo je tedaj, da nisem, ko se je tistega meglenega dopoldne nekeje blizu nad nami sprožil plaz, prav nič čakal in se ogledoval, marveč sem nemudoma odvrget kramp in planil po cesti navzdol. „Bežimo, bežimo!“ sem kričal in med tekom mahal tovarišem. Vsi smo se rešili razen Christoph. Ali se je spotaknil in padel ali ga je zadržalo kaj drugega, da ni mogel uteči? Vsem nam je bilo tesno, kot da smo mi krivi njegove smrti.

Tovariši so ga spravili do vasi, meni pa naložili, naj grem o nesreči obvestiti njegove domače.

Christophe mi je pravil, da ima do doma uro hoda, jaz sem hodil skoraj dve uri. Koča ni bila ravno velika, hlevi pa so

bili prostorni in mukanje, ki je prihajalo iz njih, je pričalo, da so tudi polni. Najprej sem naletel na starikavo žensko z iznakaženim obrazom. Je ta ženska z zajčjo ustnico in šopom sivkastih dlak na levem licu njegova žena? Hribovci so čudaški ljudje, vendar takšnega čudaka, kot je bil Christophe, še nisem srečal, prav lahko je tole njegova žena, čeprav bi prej lahko bila njegova mati. Kako naj ji povem, da Christophe ni več med živimi?

Pozdravil sem, dalje pa nisem vedel kako. Na srečo ni bilo treba nadaljevati, kajti žensče je zabrbalo nekaj nerazumljivega in pokazalo proti hiši. Torej ni žena in tudi ne mati!

Vstopil sem v vežo in potrkal na desna vrata. Od onstran se je oglasil zamolkel ženski glas.

Pri oknu je stala ženska mojih let in ne mnogo manjša od mene.

„Majša sestra? Morda. Žena?“

„S ceste sem,“ sem začel jecljati. Lepa ženska je, spočita. Kostonjeve lase si je pravkar razplela po hrbtu navzdol. Prav do pasu so ji segali. Kakšne oči ima? „Z odseka pod Pic de Nui.“ Razumem, da je bil Christophe nesrečen ob tej ženski, kajti spoznal sem, da vidim pred seboj Christophovo ženo, še nesrečnejša je morala biti ona. Kako je sploh prišla v to hišo? Od kod? „Megla je bila gosta, rezal bi jo lahko z nožem.“ Kaj me le gleda tako pričakujoče? Kakšno vest naj ji prinesem z od-

Siliranje krompirja — aktualno tudi za našega kmeta

Zeleno krmo siliramo zlasti zato, da se izognemo izgubam hranilnih snovi pri sušenju in da na lažji način z manj dela pripravimo dovolj dobre krme za živino. Krompir za krmo pa siliramo, da preprečimo izgube, ki nastanejo pri vskladiščenju presnega krompirja, da pridelek lahko hranimo poljubno dolgo in da si zmanjšamo delo pri krmljenju živali s krompirjem.

Krompirjevi gomolji so živi plodovi, ki v skladišču dihalo in na pomlad klijejo. Pri tem porabljajo hranilne snovi. Krmilna vrednost krompirja se zaradi tega zmanjšuje tudi v najboljše skladišče. Izgube pa nastanejo pri krompirju tudi zaradi gnitja gomoljev. Če ni krompir dobro vskladiščen, pozimi lahko zmrzne. Zaradi navedenih in drugih pojavov zgubimo pri vskladiščenju presnega krompirja najmanj 20 do 30 % hranilnih snovi. Če pa krompir siliramo takoj po spravilu s polja, ga ohranimo skoraj brez vsakih izgub. Zlasti važno pa je, da pravilno siliran krompir lahko hranimo poljubno dolgo, tudi več let, ne da bi se pokvaril ali da bi izgubil kaj hranilnih snovi. Ob bogatih letinah krompirja si tako lahko pripravimo zaloge, ki jih smotno uporabljamo v naslednjih letih.

Če krompir siliramo, pitanje prašičev ni več vezano samo na zimsko dobo, saj jih s siliranim krompirjem lahko pitamo prav tako tudi spomladi ali v poletju. Pri siliranju imamo nekaj več dela s krompirjem, saj ga siliramo v celoti pomeni siliranje krompirja prihranek pri delu in kurjavi, ker kasneje ni treba vsak dan sproti kuhati krom-

pirja. Tudi investicije za napravo silosov se bogato izplačajo.

Za siliranje so najboljše tiste sorte krompirja, ki so bogate na škrobu, torej sorte, ki so najboljše za krmljenje.

Krompir moramo pred siliranjem dobro oprati, da ga očistimo vseh drobcev zemlje. To je važen pogoj, da dosežemo v silaži čisto mlečnokislno vrenje. Drobci zemlje vsebujejo vedno različne drobnoživke in njihove trose, ki se v silaži razvijajo in motijo pravilno vrenje. Poleg tega pa delci zemlje, pomešani v krmu, povzročajo prebavne motnje pri prašičih.

Siliramo vedno le parjen krompir. Lahko siliramo tudi presnega, toda prašiči ga ne žrejo radi in ga tudi za četrtino slabše presnavljajo. Surov krompir siliramo le takrat, če je zmrznjen. Seveda moramo paziti, da ni nagnit. Za siliranje ga moramo vsekar prebrati, oprati in zmleti. Samo iz zdravega krompirja lahko napravimo dobro silažo. Nagnite in pokvarjene gomolje moramo odstraniti pred siliranjem.

Krompir za siliranje parimo toliko, da postane lepo prhek in ga lahko zmečkamo. Če je krompir premalo sparjen, da je na pol prhek, vpija več vode, ne sllači se dobro in v njem ostanejo zračni prostori. Takšen se ne okisa pravilno. Če pa je krompir preveč sparjen ali parjen na previsoki toploti, dobi rjavkasto barvo in drug okus.

Krompir lahko parimo v navadnih brzo-parilnikih. Najbolje je, če imamo po troje ali več kotlov, da gre delo lahko neprekinjeno od rok.

Se vroč krompir dajemo iz kotlov nepo-

sredno v silos in ga takoj temeljito sllačimo, da iz njega iztisnemo zrak.

Ko silos napolnimo, ga po 12 do 24 urah zapremo. Na krompir naložimo najprej 10 do 15 cm debel sloj plev, na tega pa 10 do 15 cm debel sloj ilovice ali 20 cm debel sloj prsti. Lahko pa krompir pokrijemo najprej z mokrimi jutastimi vrečami ali z deskami in na te naložimo ilovico, ali pa na plast plev položimo lesen pokrov, ki ga močno obtežimo s kamenjem. Vsekakor mora biti tudi s krompirjem napolnjen silos neprodušno zaprt. Mlečnokislno vrenje se v silosu hitro prične in je kmalu končano. Po štirih tednih je okisan krompir goden za polaganje.

Kakšen naj bo silos za kisanje krompirja?

To vprašanje je seveda odvisno od gospodarstva, zlasti od možnosti za graditev. Zelo prikladni so betonski ali zidani silosi. Za graditev takih silosov je treba vložiti nekaj denarja, sllačajo se pa zelo, ker vzdržijo prav dolgo dobo. Lahko pa napravimo za krompir tudi preproste silosne jame s poševnimi stenami, ki jih obložimo z opeko ali deskami. Seveda mora biti taka jama nad talno vodo, da ta tudi pri najvišjem stanju ne zalije silosa. Prav je, da ima tudi taka silosna jama odtok za sok.

Velikokrat lahko napravimo silos za krompir v kakšnem kotu zgradb blizu svinjakov, da izkoristimo dve steni zidu, dve pa še napravimo iz desk ali zidane. Stene silosa morajo biti gladke. Prevlečemo jih s cementnim ometom. Pred vsakim ponovnim polnjenjem silosa pa jih prebelimo.

Dalje je važno vprašanje, kako velik naj bo silos za kisanje krompirja. To določimo po količini krompirja oziroma po številu prašičev, ki jih bomo pitali s krompirjem. Kubični meter siliranega krompirja tehtja 1000 kg, ki jih potrebujemo za pitanje enega prašiča na 100 kg teže. Torej potrebujemo za pitanje enega prašiča približno kubični meter siliranega krompirja.

Vsekakor pa je bolj pripravno, če namesto enega velikega napravimo več manjših silosov. Ko silos odpremo, moramo iz odprte površine vsak dan vzeti po 5 do

10 cm debelo plast okisanega krompirja. Če vzamemo z 1 m² površine 10 cm debelo plast, je to 100 kg krompirja, če pa z enake površine vzamemo 5 cm debelo plast, je to 50 kg krompirja. Enemu prašiču pokrmimo na dan povprečno po 5 kg krompirja. Torej naj bo za pitanje 10 prašičev odprte kvečjemu 1 m² silažne površine. Tako vidimo, da obliko silosa določa tudi količina okisanega krompirja, ki jo porabimo dnevno. Če jemljemo iz silosa dnevno večje količine krompirja, je silos lahko širši, če pa uporabljamo na dan le manjše količine krompirja, naj bo silos ožji.

Globok naj bo silos za krompir največ 2 metra. Ozek silos ne more biti hkrati tudi globok, ker bi nas globina ovirala pri delu, tako pri polnjenju kakor pri jemanju silaže. Zato so silosi za krompir navadno koristaste oblike in dosežemo večjo prostornino navadno z dolžino.

Silos za krompir naj bodo blizu svinjakov in pod streho, da so zavarovani pred dežjem, soncem, vetrom in mrazom. Morajo biti pa na takem mestu, da lahko blizu njih postavimo kotle za parjenje krompirja.

Krompir lahko siliramo tudi v mešanici z mlado deteljo, z lucerno ali dobro mlado travo. Zeleno krmo zrežemo. Tako obogatimo krompirjevo silažo z beljakovinami, rudninami in vitamini zelene krme, kar je zlasti važno za krmljenje prašičev pozimi. Deteljo in lucerno mešamo s krompirjem v razmerju 1:3. Za krmljenje plemenskih svinj pa lahko primešamo na dva dela krompirja en del detelje.

Umetno osemenjevanje tudi pri svinjah

Na Danskem, v Nemčiji, na Švedskem, Češkem, v Sovjetski zvezi in v Jugoslaviji že več let uspešno uporabljajo umetno osemenjevanje tudi pri svinjah. V bistvu je vse podobno kot pri kravah. Tudi uspehi. Za osemenjevanje svinj govori prav tako gošpodarska računica. V naravnem pripustu je potreben na deset do petnajst svinj en merjasec, na osemenjevalnem centru pa en merjasec lahko oplodi 100 do 300 svinj. Pri tem seveda osemenjevalni center lahko drži plemenjaka, ki je kontroliran in selekcioniran na vse najvažnejše lastnosti.

Kaj vemo o ameriškem kmetu?

Na splošno vemo o ameriškem kmetu zelo malo. Marsikdo misli, da so vsi ameriški kmetje zelo bogati, da živijo brez skrbi in malo delajo, ker uporabljajo za vsa dela stroje, prevažajo se z avtomobili in potujejo iz dolgega časa po svetu.

V resnici pa je med tako imenovanimi ameriški farmerji razmeroma mnogo malih kmetov, ki ne morejo uspešno tekmovali s svojimi pridelki na trgu z velikimi posestvi. Tudi v Ameriki govorijo o "begu z dežele". Tako je predlanskim v Združenih državah Amerike milijon farmerjev zapustilo farne in si poiskalo zaslužek v drugih poklicih. ZDA štejejo zdaj okrog 173 milijonov prebivalcev, izmed katerih je komaj dobra desetina (12 %) kmečkega prebivalstva. Še pred kakšnimi desetimi leti so Združene države Amerike štejele 132 milijonov prebivalcev, izmed katerih je bila tedaj še četrtina kmečka. Vendar se nazadovanje kmečkega prebivalstva še ni ustavilo. Računajo, da bo prihodnje leto

komaj 7 % prebivalstva kmečkega. To pomeni, da pride na posameznega kmečkega prebivalca ali pridelovalca čedalje več nekmečkih prebivalcev: pridelovalec mora pridelati mnogo več živeža. Storilnost v kmetijstvu je morala silno narasti. Kmet je postal nekakšen industrijski delavec — na zemlji. Delati mora kar najceneje in pridelati kar največ, da se more preživljati, ker je kmetijsko blago poceni.

Velika večina farm (96 %) je družinskih — na njih delajo sami družinski člani. Delavcev ne morejo najemati, sicer pa bi jih tudi ne dobili tako lahko, ker so mezde v industriji ugodnejše. Kmetje morajo vlagati velika sredstva v stroje, potem pa si zelo prizadevati, da jih odplačajo. Razen tega pa se morajo kmetje še držati predpisov, da sejejo (n. pr. pšenice) le toliko, kolikor jim je dovoljeno. Pridelovanje pšenice je treba omejevati, da bi se pridelek preveč ne pocenil in da vlada lahko vzdržuje cene "na primerni višini".

seka, na katerem je delal njen mož, če ne slabo? Ali tega ne ve? "Nič se ni videlo, tudi čulo se ni..."

"Povej, ali je mrtev ali samo pobit?" Kakšen glas, kakšen krik! Kakor zver v kletki, ki zagleda špranjo, skozi katero bo lahko dosegla prostost.

"Mrtev!" Še meni je drhtel glas.

"Mrtev," je ponovila najprej glasno, potem tiše. "Mrtev, mrtev." Spustila se je na klop ob oknu in si zakrila obraz. Nisem vedel, ali je hotela pred menoj skriti žalost ali veselje. Še vedno sem stal ob vratih. Hotel sem povedati, kako se je zgodilo, pa mi je mignila z roko, naj molčim.

"Ubogi Christophe," je dejala, ko si je čez čas odtrgala roke z obraza. "Torej ga je zasulo? Pripoveduj, kako se je zgodilo! Sedil!"

Pripovedoval sem, toda ves čas nisem mogel dognati, ali je v ženininih očeh žalost ali skrito veselje, bila je obrnjena proč od okna in nisem ji videl v oči.

"Kdaj bo pogreb?" je vprašala kratko, stvarno.

"Jutri, najbrž jutri."

Dvignila se je. Stasita, zares lepa ženska! Poiskal sem kljuko.

"Čakaj, okrepečal se boš. Dolga je pot sem k nam."

Bila je samo še gospodinja.

Pustila me je nekaj časa samega, potem mi je tisto ženšče prineslo kruha, sira

in mleka. Po južini, ko se je že zmračilo, se je gospodinja spet pokazala, vprašala me je, če sem se najedel, potem pa odpeljala v sobico onstran veže. O Christophu ni več vpraševala, tudi ženšče ni kazalo nikakršne radovednosti, čeprav je morala izvedeti, kaj se je bilo zgodilo.

Nekoliko zmeden sem se spravil v posteljo. Pernice pod menoj in nad menoj, na tako mehke se nisem spal.

Ko sem se drugo jutro zbudil, Christophe žene ni bilo več doma. Ženšče me je nahranilo, brbljalo nekaj, česar nisem razumel, in me celo spremilo dol do lesene ograje, s katero je bila opasana samotna kmetija.

Christopha smo pokopali proti večeru. Vdovo sem videl le od daleč, pravzaprav samo obrise njene postave. Že prej sem pospravil Christophove reči, mislil sem, da bo prišla ponje. Ni bilo veliko: jedilni pribor, nekaj posode, perila, par valnenih nogavic in vreča, v kateri je vse to prinesel od doma. A ni je bilo. Vreča je ostala na njegovem ležišču poleg mene. Ko sem se ponoči zbudil, sem menil, da Christophe, s koleno pri bradi, še vedno spi ob meni. Pograbil sem vrečo in jo potisnil pod pograd.

V boju s kamenjem in zimskimi viharji sem pozabil na Christophovo vrečo; odkril sem jo šele, ko smo končali z delom in sem zbral svoje reči. Najprej sem jo sunil še globlje pod pograd, potem pa potegnil

izpod njega in naslednje jutro, namesto da bi odšel v Briancon, sem se odpravil na samotno planino.

Mlada vdova se je zdrnila, ko me je zagledala; ko sem položil na klop ob peči vrečo s Christophovimi rečmi, pa je rekla: "No, te reči bi si bil lahko obdržal ali jih pustil, kjer so bile." Trudila se je, da bi govorila, kakor piše v knjigah, vendar ji je tu in tam ušla beseda, ki je nisem razumel. Njena lica so bila gladka in polna, vendar brez ženske miline. Obrvi je imela temne in košate, da ni bilo videti, kaj se skriva v očeh. "Počakaj," je dejala, ko sem se okrenil proti vratom, da bi šel, "malo se boš okrepečal."

Prinesla je kruha, sira in vina.

"Na cesti, v rudniku, sploh pri delu človek nikoli ne ve, kje ga čaka nesreča," sem spregovoril, da bi začel pogovor in ne bi bilo slišati, kako sem mlel. "Vendar bi se bil Christophe lahko rešil."

"Lahko bi se bil rešil?" je vprašala brez posebnega začudenja in vznemirjenja.

Povedal sem, kako je bilo.

Zunaj je bil meglen dan, vsak čas bo zapadel sneg, morda že čez noč. Kam naj grem? Naj počakam na pomlad v Brianconu ali naj grem v Grenoble, kjer je baje precej tovarn in bi morda čez zimo našel zaslužek, samo s prihranki se bom težko pretalke do pomladi. V misli mi je prihajal tudi Merlewald. Za vlak imam in nekaj bi mi še ostalo, da ne bi bil popolnoma ma-

steri v breme, na pomlad pa se bo morda odprlo. V Nemčiji baje brezposelnost že pojema. Seveda zato, ker Hitler oborožuje svojo vojsko. Francozi tudi ne bodo držali križem rok. Lahko bi šel v Mens. V te misli so se — medtem ko sem govoril — vtrvale druge: Christophe in tale ženšča! S čim si jo je pridobil? Ni mogoče drugače, kot da je bilo to posestvo njegovo, ona pa je prišla od drugod. Od kod in za kakšno ceno? Najbrž za ceno posestva. Ima ljubimca in je komaj čakala, da bo mož pod rušo? Res ne veš, kako je z ženskami. Kaj je oče že storil materi, pa ga ima še vedno rada, Molanka pa ga je pustila, brž ko je začel Klambo gledati za njo; Mudronjka bi bila legla z menoj tudi vpričo na smrt bolnega moža, Brigitta številka ena me ni marala, ker sem bil samo rudar in inozemec, Brigitta številka dve pa bi bila pustila svojega bogatega ženina in pobegnila z menoj. In Marta? Niti čakala ni, da bi ji razložil, kako je bilo z Mudronjko. Čudne, zares čudne so ženske.

"Ste končali z delom?" je vprašala vdova, ko sem povedal vse in je že nekaj časa ležal med nama mučen molk.

"Končali."

"In kam zdaj?"

"Ne vem, morda v Briancon ali Grenoble, morda v Merlewald ali Mens."

"Merlewald, Mens? Kje je to?"

Razložil sem ji.

(Se nadaljuje)

1933—1939

EVROPA PRED VIHARJEM

I. Reichstag v plamenih

Kljub temu je Izvršni komite Komunistične internacionale pozval vse komunistične partije, naj zaradi fašizma, ki je nastopil proti nemškemu delavskemu razredu in ki je povezal vse sile svetovne reakcije, še enkrat poskušajo vzpostaviti enotno fronto skupno s socialdemokratskimi delavskimi množicami s posredovanjem socialdemokratskih strank. Izvršni komite Kominterne poskuša to s trdnim prepričanjem, da bi enotna fronta delavskega razreda proti buržoaziji odbila nastop kapitala in fašizma in zelo pospešila neizogiben konec vsakega kapitalističnega izkoriščanja.

Zaradi specifičnih razmer v posameznih državah in razlik pri stvarnih nalogah borbe, ki so pred delavskim razredom v vsaki od teh, so lahko sporazumi med kompartijami in socialdemokratskimi strankami za določene akcije proti buržoaziji uspešno uresničeni v mejah posameznih držav. Glejte, zakaj je Izvršni komite Kominterne priporočil kompartijam, naj skupno s komiteji socialdemokratskih strank, ki tvorijo Socialistično internacionalo, dajo predloge za skupne akcije proti fašizmu in nastopu kapitala. Na osnovi teh predlogov bi morala določiti osnovne pogoje za skupno borbo proti nastopu kapitala in fašizma. Brez konkretnega programa za akcijo proti buržoaziji bi bil vsak sporazum med partijami usmerjen proti koristim delavskega razreda...

Izvršni komite Komunistične internacionale daje te predloge vsemu mednarodnemu delavskemu razredu in poziva vse komunistične partije in v prvi vrsti komunistično partijo Nemčije, da pričakujejo rezultate pogajanj in sporazumov s socialno demokracijo za skupno borbo, neodločljivo prično organizirati akcijske komiteje tako s socialdemokratskimi delavci kakor tudi z delavci vseh drugih struj.

Komunisti so s svojo dolgoletno borbo dokazali, da so bili in da bodo v prvih vrstah borbe za enotno fronto, in to ne z besedami, temveč z delom, za enotne akcije proti buržoaziji.

Izvršni komite Komunistične internacionale je trdno prepričan, da bodo socialdemokratski in nestranski delavci, neodvisno od tega, kakšno stališče bodo zavzeli voditelji socialne demokracije do ustvarjanja enotne fronte, prebradili vse težave in skupno s komunisti ustvarili enotno fronto, in to ne z besedami, temveč z dejanji.

In prav sedaj, ko organizira nemški fašizem z namenom, da bi uničil delavsko gibanje v Nemčiji, nezasišano provokacijo (požar Reichstaga, lažni dokument o vstaji in drugo), mora vsak delavec spoznati svojo razredno dolžnost v borbi proti napadu kapitala in fašistične reakcije.

Ta proglas nič ne govori o neposredni borbi za oblast. Te naloge ni postavila niti kompartija Nemčije niti Komunistična internacionala. Toda lahko povem, da program Komunistične internacionale predvideva oboroženo vstajo.

Sodišče je prišlo tukaj do zaključka, da dejstvo, ker si komunistična stranka postavlja za cilj oboroženo vstajo, pomeni, da je to vstajo že tudi neposredno pripravljala in da bi jo morala takoj pričeti. Toda to je netočno, nelogično, da ne rečem kaj hujšega. Da, točno je, da je borba za diktaturo proletariata naloga komunističnih partij po vsem svetu. To je naše načelo, to je naš cilj. Toda to je določen program, za čigar uresničenje so potrebne sile ne samo delavskega razreda, temveč tudi drugih delovnih slojev. Vsem je znano, da je kompartija Nemčije bila za proletarsko revolucijo, toda vprašanje, katerega je treba ali na tem procesu, ni v tem. Vprašanje je, ali je bila oborožena vstaja in prevzem oblasti določena resnično za 27. februar v zvezi s požarom v Reichstagu?

Gospodje sodniki, kaj je pokazala sodna preiskava? Čudovita zgodba, da je požar v Reichstagu baje delo komunistov, je popolnoma propadla. Nočem tukaj navajati izjave priča, kot so to delali drugi branilci. Toda to vprašanje lahko smatramo kot popolnoma jasno za vsakega človeka, ki razsoja normalno. Požar v Reichstagu ni v prav nobeni zvezi z dejavnostjo kompartije: ne samo z vstajo, temveč tudi ne z demonstracijami, stavkami ali s kakšno drugo podobno akcijo. To je v celoti dokazala sodna preiskava. Požar v Reichstagu — ne govorim o trditvah zločincev in psihopatov — ni nihče sprejel kot signal za vstajo. Nihče ni opazil, da bi bile v zvezi s požarom v Reichstagu sploh kakšne akcije, dejanja ali poskusi vstaje. Vsega tega ni nihče slišal. Vse zgodbe o tem datirajo iz poznejših obdobj. V tem času so bili delavci v obrambi pred napadajočim fašizmom. Kompartija Nemčije je skušala orga-

nizirati odpor množic, obrambo. Toda dokazano je, da je bil požar v Reichstagu izgovor, uvod v široko zasnovan uničujoč pohod proti delavskemu razredu in njegovi avantgardi — komunistični partiji Nemčije. Neizpodbitno je dokazano, da odgovorni predstavniki vlade 27. in 28. februarja sploh niso mislili, da se pripravlja komunistična vstaja.

Jaz sem pričam, ki so jih pozvali sem, v zvezi s tem postavljali mnoga vprašanja. Vprašal sem predvsem Hella, slavnega Karwahnha (v dvorani smeh), Freya, grofa Hellendorfa, policijske uradnike. Kljub različnim variantam so vsi ti izjavili, da sploh niso ničesar slišali o tem, da se pripravlja komunistična vstaja. To pomeni, da se vladajoči krogi niso lotili absolutno nobenih ukrepov.

Predsednik sodišča: „Toda sodišče je prejelo obvestilo o tem od načelnika Zapadnega odseka policije.“

Dimitrov: „Načelnik Zapadnega odseka policije navaja v svojem obvestilu, da ga je poklical k sebi Göring in mu dal ustna navodila za borbo proti komunističnim zborovanjem, stavkam, demonstracijam, volilni kampanji itd. Toda celo v tem obvestilu ne govori o tem, da so se lotili ukrepov proti bližnji komunistični vstaji.“

Včeraj je o tem govoril tudi advokat Seuffert. Naredil je zaključek, da nihče v vladajočih krogih ni v tem trenutku pričakoval vstaje. Seuffert se je pozival na Goebbelsa in se opiral na to, da ta v začetku sploh ni verjel v poročilo o požaru v Reichstagu. Če je bilo res tako, to je drugo vprašanje.

V tem pogledu je dokaz tudi izredni dekret nemške vlade 28. februarja 1933. leta. Izdan je bil neposredno po požaru. Prečitajte ta dekret! Kaj tam piše? V njem je rečeno, da se ti in ti členi v ustavi ukinjajo, namreč členi o svobodi organizacij, svobodi tiska, nedotakljivosti stanovanj itd. Bistvo tega izrednega dekreta je njegov drugi člen — pohod proti delavskemu razredu.

Predsednik sodišča: „Ne proti delavcem, temveč proti komunistom.“

Dimitrov: „Povedati moram, da so na osnovi tega izrednega dekreta zapirali ne samo komuniste, temveč tudi delavce — socialdemokrate in katolike, ter da so razpustili njihove organizacije. Želim poudariti, da je ta izredni dekret bil usmerjen ne samo proti komunistični partiji Nemčije, čeprav je bil — razumljivo — v prvi vrsti naperjen proti njej, temveč tudi proti drugim opozicijskim strankam in skupinam. Ta zakon je bil neobhodno potreben za uvajanje izrednega stanja in je neposredno, organsko povezan s požarom v Reichstagu.“

Predsednik sodišča: „Če napadate nemško vladu, vam bom odvzel besedo!“

Dimitrov: „V tem procesu je ostalo eno vprašanje popolnoma nejasno.“

Predsednik sodišča: „Vi morate govoriti obrnjeni k sodnikom in ne proti občinstvu, drugače lahko vaš govor smatramo kot propagando.“

Dimitrov: „Enega vprašanja niso pojasnili niti državno tožilstvo niti branilci. Niti najmanj se ne čudim, ker se jim je zdelo, da to ni potrebno. Tega vprašanja so se zelo bali. To vprašanje je sledeče: Kakšen je bil politični položaj v Nemčiji februarja 1933. leta. Ob tem vprašanju se moram zadržati. Politični položaj je bil ob koncu februarja takšen, da se je v taboru nacionalne fronte vodila borba.“

Predsednik sodišča: „Stopate v področje, za katero sem vam že večkrat prepovedal, da se ga dotikate.“

Dimitrov: „Želim spomniti na svoj predlog sodišču, da pokliče vrsto priča: Schleicherja, Brüninga, Papena, Hugenberg, drugega predsednika 'Jeklenih čelad' — Diesterberga in druge.“

Predsednik sodišča: „Toda sodišče je odklonilo, da bi poklicalo te priče, zato se vam ni treba zadrževati pri tem.“

Dimitrov: „Vem to in vem tudi, zakaj.“

Predsednik sodišča: „Neprijetno mi je, ker vas moram stalno prekinjati v vašem zaključnem govoru, toda vi se morate držati mojih navodil.“

Dimitrov: „Ta notranja borba v nacionalnem taboru je izhajala iz zakulisne borbe v industrijskih krogih Nemčije. Borba se je vodila med Thyssenom in Kruppom (vojna industrija), ki sta mnoga leta finansirala nacionalsocialistično gibanje, in njunimi konkurenti, katere morajo sedaj potisniti v ozadje.“

Thyssen in Krupp sta želela uvesti v državi načelo enovladja in absolutne vladavine pod svojim praktičnim vodstvom in odločno znižanje življenjske ravni delavskega razreda. Zato je bilo potrebno uničiti revolucio-

narni proletarijat. Komunistična stranka je v tem obdobju težila k ustvaritvi enotne fronte in združevanju sil za gibanje. Del socialdemokratskih delavcev je občutil potrebo po enotni fronti delavskega razreda. Ti so to razumeli. Na tisoče socialdemokratskih delavcev je prišlo v vrste komunistične partije Nemčije. Toda v februarju in marcu naloga ustvarjanja enotne fronte nikakor ni pomenila oborožene vstaje in priprave nanjo, temveč samo mobilizacijo delavskega razreda proti zločinskemu pohodu kapitalistov in proti nasilju nacionalsocialistov.“

Predsednik sodišča prekine Dimitrova: „Prej ste poudarili, da vas zanima samo politični položaj v Bolgariji, medtem ko vaše sedanje izjave dokazujejo, da kažete zelo veliko zanimanje tudi za nemška politična vprašanja.“

Dimitrov: „Vi me grajate, gospod predsednik. Na to vam lahko odgovorim naslednje: kot bolgarskega revolucionarja me zanima revolucionarno gibanje v vseh državah. Zanimajo me na primer tudi južnoameriška politična vprašanja in jaz jih poznam morda nič manj kot nemška, čeprav nisem bil nikoli v Ameriki. Vendar to ne pomeni, da bi bila moja krivda, če bi v Južni Ameriki zgorelo poslopje nekega parlamenta.“

Med tem procesom sem se naučil mnogo stvari in zahvaliti se moram svoji politični intuiciji, da so mi mnoge podrobnosti postale jasne. V političnem položaju tega obdobja sta bila dva osnovna momenta: prvi — prizadevanje nacionalsocialistov za enovladje, drugi — nasproten temu — dejavnost kompartije, ki je bila usmerjena na ustvaritev enotne fronte delavcev. Po mojem mnenju se je to očitno kazalo prav tako ves čas trajanja procesa.

Nacionalsocialisti so nujno potrebovali kak diverzantski maneuver, da bi odvrnili pozornost od težkoč v samem nacionalnem taboru in da bi narušili enotno fronto delavcev.

„Nacionalna vlada“ je nujno potrebovala neki prepričljiv povod, da bi lahko izdala svoj izredni dekret z dne 28. februarja, ki je ukinil svobodo tiska, nedotakljivost osebnosti in vzpostavil sistem policijskih represalij, koncentracijske taborišča in druge ukrepe za borbo proti komunistom.“

Predsednik sodišča prekine Dimitrova: „Vi že prestopate mejo, vi namigujete!“

Dimitrov: „Želim samo razsvetliti politični položaj v Nemčiji na večer pred požarom v Reichstagu, tako kot ga jaz dojemam.“

Predsednik sodišča vpade: „Tu ni mesto za namigovanje (aluzije) na naslov vlade, niti za trditve, ki so že davno ovržene...“

Dimitrov: „Delavski razred se je moral braniti z vsemi svojimi silami in zato je kompartija poskušala organizirati enotno fronto kljub nasprotovanju Welsa in Breitscheida, ki sedaj iz inozemstva histerično kričita.“

Predsednik sodišča: „Preiti morate na svojo obrambo, če to želite; sicer vam ne bo ostalo dovolj časa za to.“

Dimitrov: „Že prej sem izjavil, da se v eni točki strinjam z obtožnico. Sedaj moram to potrditi. To se nanaša na vprašanje, ali je van der Lubbe sam zanetil požar in ali je imel tudi sokrivce.“

Predsednik obtožbe Parrisius je tukaj izjavil, da je od rešitve vprašanja, ali je van der Lubbe imel tudi sokrivce ali ne, odvisna usoda obtožencev. Na to odgovorjam: Ne in tisočkrat ne! Ta zaključek državnega tožilca je nelogičen. Jaz sodim, da van der Lubbe resnično ni sam zažgal Reichstaga. Na osnovi ekspertize (poročila izvedencev) in rezultatov sodne preiskave prihajam do zaključka, da je požar v plenarni dvorani popolnoma drugega značaja kot požar v restavraciji, spodnjem nadstropju in drugod.

Plenarno dvorano so zažgali drugi ljudje in z drugimi sredstvi. Požari Lubbeja in požar v plenarni dvorani se skladajo samo po času, v vsem drugem se popolnoma razlikujejo. Najbolj verjetno je, da je Lubbe nezavedno orodje v rokah teh ljudi, orodje, katerega so zlorabili, Van der Lubbe ne pove vsega. On tudi sedaj uporno molči. Rešitev tega vprašanja ne rešuje usode obtožencev. Van der Lubbe ni bil sam, toda z njim niso bili niti Torgler niti Popov niti Tanev niti Dimitrov.

Prav gotovo se je 26. februarja van der Lubbe srečal v Henningsdorfu z nekim človekom in mu pripovedoval o svojih poskusih, da bi zažgal zgradbo občine in dvor. Ta človek mu je rekel, da so ti požari samo 'otročje igranje'. Pravo delo bi bilo, da se zažge Reichstag v času volitev.

Na ta način je iz tajne zveze med politično brezumnostjo in politično provokacijo izbruhnil požar v Reichstagu. Zavezniki iz vrst politične brezumnosti sedi na zatožni klopi.

Zavezniki iz vrst politične provokacije so še naprej na svobodi. Neumni van der Lubbe ni mogel vedeti, da so, medtem ko je on skušal nevede zažgati restavracijo, hodnik in spodnje nadstropje, v istem času neznane osebe, uporabljajoč zažgalno tekočino, o kateri je govoril dr. Schatz, zažgale plenarno dvorano. (Van der Lubbe se prične smejati. Njegovo telo se vse trese v pridruženem smehu. V tem trenutku se pozornost vse dvorane, sodnikov in obtoženih obrne na Lubbeja.)

Dimitrov pokaže na van der Lubbeja: „Neznani provokator je poskrbel za vse priprave za požar. Ta Mefisto je znal izginiti, ne da bi pustil za seboj sled. In tako tukaj prisotvuje neumno orodje, bedni Faust, a Mefisto je izginil. Najbolj verjetno je, da je v Henningsdorfu vzpostavljen most med Lubbejem in predstavniki politične provokacije, agenti sovražnikov delavskega razreda.“

Tožilec Werner je tukaj izjavil, da je Lubbe komunist. Dejal je še, da je Lubbe — celo, četudi ni komunist — svoj zločin storil v korist kompartije in v zvezi z njo. Ta trditev je netočna.

Kdo je van der Lubbe? Komunist? — Nikakor ne! Anarhist? — Ne! On je deklariral delavec, uporni lumpenproletarec, orodje, katerega so zlorabili in izkoristili proti delavskemu razredu. Ne, on ni komunist. Niti ni anarhist. Noben komunist na svetu in noben anarhist se ne bi pred sodiščem tako držal, kakor se drži van der Lubbe. Resnični anarhisti izvršujejo nesmiselna dejanja, toda pred sodiščem prevzemajo odgovornost in pojasnjujejo svoje cilje. Če bi kak komunist naredil kaj podobnega, ne bi pred sodiščem molčal in posebno ne, če na zatožni klopi sedijo nedolžni. Ne, van der Lubbe ni komunist niti anarhist. Je orodje, ki ga je zlorabil fašizem. S tem človekom, s tem orodjem, katerega so izkoristili na škodo komunizma, z njim ne morejo imeti ničesar skupnega, niti predsednik komfrakcije Reichstaga (Torgler) niti bolgarski komunisti.

Tukaj moram pripomniti, da je 28. februarja jutraj Göring objavil poročilo o požaru. V tem poročilu je govoril, da sta Torgler in Koenen pobežela iz stavbe Reichstaga ob 10. uri zvečer.

To so razširili po vsej državi. V poročilu je še govoril, da so požar izvršili komunisti. Istočasno niso šli po sledovih van der Lubbeja v Henningsdorf. Človeka, ki je skupaj z van der Lubbejem prenočil v policijskem domu za brezdomce, niso našli...

Predsednik sodišča prekine Dimitrova: „Kdaj nameravate zaključiti svoj govor?“

Dimitrov: „Želim govoriti še pol ure. Moram podati svoje mnenje o tem vprašanju...“

Predsednik sodišča: „Ne morete brezkončno govoriti!“

Dimitrov: „V teku treh mesecev procesa ste me vi, gospod predsednik, neštokrat prisilili k molku, obljubljal mi, da bom na koncu procesa lahko obširno govoril v svojo obrambo. In glejte, ta konec je prišel, toda kljub obljubam mi vi vendar kratite pravico, da govorim.“

Vprašanje o Henningsdorfu je zelo važno. Vaštinskega, osebo, ki je prenočevala z van der Lubbejem, niso našli. Moj predlog, da ga poiščemo, je bil proglašen kot nepotreben. Trditev, da je van der Lubbe bil v Henningsdorfu skupno s komunisti — je laž, ki si jo je izmislila nacionalsocialistična priča, brivec Grawe. Če bi bil van der Lubbe v Henningsdorfu skupno s komunisti, bi to že davno preiskali. Nihče, gospod predsednik, se ni zanimal, da bi našel Vaštinskega.

Civilne osebe, ki je v Brandenburškem kvartu prva javila o požaru, niso iskali in je ostala do danes neznana. Preiskavo so vodili v napačni smeri. Nacionalsocialistični poslanec dr. Albrecht, ki je zapustil Reichstag neposredno po požaru, ni bil zaslišan. Požigalce niso iskali tam, kjer so bili, temveč tam, kjer jih ni bilo. Iskali so jih v vrstah kompartije, in to je bilo napačno. To je omogočilo pravih požigalcev, da so izginili. Odločeno je bilo: brž ko niso ulovili in niso smeli uloviti pravih krivcev požara, tedaj so morali uloviti druge, naj rečem, 'Ersatz' — požigalce Reichstaga...

Predsednik sodišča prekine Dimitrova: „Prepovedujem vam, da to govorite in vam dajem še deset minut.“

Dimitrov: „Imam pravico, da dam predloge oziroma mnenja in da jih razložim. Vrhovni tožilec je v svojem govoru ocenil vsa pričevanja komunistov kot pričevanja, ki ne zasluži zaupanja. Ne postavljam se v podoben položaj. Ne morem, na primer, trditi, da so vse nacionalsocialistične priče lažnivci. Verjamem, da je med milijoni nacionalsocialistov tudi nekaj poštenih ljudi...“

Predsednik sodišča se ne more premagati: „Prepovedujem vam uporabljati tako zlobne izraze.“

(Se nadaljuje)

„Tako tepe šovinizem svoje lastne otroke“

Pred nedavnim je imelo združenje italijanskih katoliških učiteljev študijsko zborovanje v Bozenu, kjer so zlasti ugotavljali pomanjkljivosti v pouku nemščine na italijanskih šolah v Južnem Tirolu. Zbrani učitelji so prišli do zaključka, da se je pouk italijanščine na nemških šolah Južne Tirolske v zadnjih letih vedno bolj razširjal in izboljševal, dočim takega napredka o pouku nemščine na italijanskih šolah ni mogoče trditi. Medtem ko zapuščajo nemški otroci nemške šole z dobrim znanjem italijanščine, so Italijani napram dvojezičnim Južnim Tirolcem mnogo na slabšem, poleg tega pa pomeni pomanjkljiva dvojezičnost Italijanov tudi politično slabost. Zato so na zborovanju učiteljev zahtevali poseben zakon, ki bi določal obvezen vsestranski pouk nemščine na italijanskih šolah, kajti „isti ljudje, ki so se leta 1945 trudili, da bi Južni Tirolci govorili več italijansko, so danes v skrbeh, ker znajo Italijani premalo nemško“.

O tem zborovanju poroča tudi celovška

„Kleine Zeitung“ in zaključuje svoje poročilo z ugotovitvijo: Tako tepe šovinizem svoje lastne otroke.

Ali ne bi mogli podobne in še bolj izrazite pojave šovinistične ozkosrčnosti zabeležiti tudi pri nas na Koroškem, ki pa so še toliko bolj značilni, ker krogi, ki tako radi kažejo na blato pred tujimi vrati, v svoji dvolični morali ne najdejo toliko poguma, da bi najprej pospravili pred svojim lastnim pragom. Gotovo jim prav nič ne bi škodovalo, če bi se vsaj v tem oziru učili pri Italijanih, ki so že spoznali, kako škodljivo je zapostavljanje jezika drugorodnih sodeželanov in da je dvojezičnost edina pot do mirnega in enakopravnega sožitja med dvema narodoma, ki živita na skupni zemlji. Če bi se do takega spoznanja priborili tudi predstavniki nacionalnega šovinizma na Koroškem, potem bi pač videli, da je njihova šovinistična kratkovidnost v škodo zlasti njim samim, kajti: Tudi na Koroškem tepe šovinizem svoje lastne otroke!

Škof govori o revoluciji

Za zadnjo misijonsko nedeljo je celovški škof izdal poseben pastirski list, v katerem ni govora le o verskih in cerkvenih problemih, kot bi bilo pričakovati pri razglasu verskega nadpastirja, marveč se obširno bavi tudi z izrazitimi političnimi vprašanji, za kakršna v cerkvi in v verskem življenju ne bi smelo biti prostora. Pod geslom „Svetovni misijon ali svetovna revolucija“ prihaja škof v svojem pastirskem listu do zaključka, da sta danes največja sovražnika človeštva komunizem in nacionalizem.

Vse lepo in prav, saj od škofa ni mogoče pričakovati, da bi bil naklonjen marksistični ideologiji. Popolnoma pravilna pa

je nedvomno njegova ugotovitev glede nacionalizma, ki je narode in države sveta že tolikokrat spravil v največjo nesrečo ter je dejansko — tudi in zlasti v smislu napredne socialistične in marksistične ideologije — največji sovražnik vsega človeštva.

Toda kako čudno zvenijo besede obsodbe nacionalizma iz ust istega škofa, katerega generalni vikar odnosno ordinariat se je šele pred nedavnim spet povsem očitno in proti osnovnim naukom katoliške Cerkve postavil v službo prav nacionalizma. Zato pa dosledno izvajanje škofovih ugotovitev na Koroškem ne pomeni nič drugega, kot da bi moralo priti do revolucije staršev proti nacionalizmu škofijskega ordinariata!

Kje so meje številu prebivalstva na svetu?

V zadnjih letih je število ljudi na svetu tako visoko naraslo, da nekateri že resno ugibajo, kako si bodo ljudje čez 100 ali 200 let delili življenjski prostor na zemlji, če bo šel razvoj v sedanjem tempu dalje. Računajo, da se je človeški rod pojavil na zemlji nekako pred 200.000 leti in da je število ljudi do danes naraslo že na 2,9 milijarde. Ob začetku našega štetja, t. j. pred 1959 leti, je bilo na svetu okrog 250 milijonov ljudi. Do l. 1900 se je to število povzpelo na 500 milijonov in okrog l. 1950 na 1 milijardo ljudi. Računajo, da bo čez 25 let na svetu že 4 milijarde ljudi in okrog l. 2000 celo 6 milijard.

Letni prirastek prebivalstva na svetu znaša sedaj okrog 46 milijonov ljudi ali 3 rojstva več vsako sekundo. V minuti svetovni vojni je zgubilo življenje okrog 30 milijonov ljudi. Kakor vidimo, je bila ta izguba nadomeščena že v 8 mesecih.

Po sedanjih računih bi moralo biti okrog l. 2600 na svetu že toliko ljudi, da bi na enega človeka odpadlo komaj 1 kvadr. meter zemeljske površine. Jasno je, da do takega porasta ne more priti, ker bi se ljudje prej med seboj pobili in pojedli. Mi danes samo predvidevamo, da bo po računih moralo priti do preobljudenosti na zemlji, vendar nam na srečo to vprašanje še ne dela resnejših skrbi. Teže bo pa našim potomcem, na primer okrog l. 2100 do 2200, če se ne bodo že prej postavile kakšne meje prehitremu naraščanju števila ljudi na svetu.

Značilna je pri tem ugotovitev, da se primitivnejši narodi mnogo hitreje razmnožujejo kot ljudje v civiliziranih predelih sveta. Na Kitajskem je vsako leto 13 milijonov

več ljudi, kljub temu, da je tam umrljivost še zelo visoka. Prav zaradi take okolnosti utegne število ljudi v neciviliziranem svetu daleč narasti nad številom prebivalstva v kulturnih predelih.

Danes je težko reči, za koliko ljudi je še prostora na zemlji. Brez dvoma pa je neke meje, preko katere naši potomci ne bodo smeli, ako bodo hoteli tudi bodočim rodovom zapustiti skromen življenjski prostor na zemlji.

Pri svojih ugibanjih smo gledali samo na prostor na zemeljski površini in nismo računali, da si utegne človek čez sto let ali prej priboriti udoben življenjski prostor tudi na morjih, v zraku, ali celo na drugih planetih, kjer ga preobljudenost verjetno ne bo več skrbela.

Ing. S. P.

Ukrepi za pocenitev kave

Obiranje kave nameravajo tako poenostaviti, da bi obirali drevesca le enkrat na leto, ne pa do petnajstkrat, kot je to navada, ker vsi plodovi ne dozorejo hkrati. To nameravajo doseči z neko snovjo, ki pospešuje zorenje in upajo, da bo zato cena kave na svetovnem trgu zelo padla.

Na svetu skoraj 10.000.000 traktorjev

Traktorji so kmetijski stroji, ki so ne le najbolj razširjeni po svetu, marveč ki še zmeraj pridobivajo na pomenu. Zato bo njihovo število še nadalje naraščalo. Zdaj cenijo, da je na svetu okrog devet milijonov 500.000 traktorjev.

Na prvem mestu so seveda Združene države Amerike s 4.450.000 traktorji. Sovjetska zveza je na drugem mestu, vendar še zelo zaostaja za Ameriko s poldrugim milijonom traktorjev. V obeh Nemških skupaj je približno pol milijona traktorjev, v Angliji pa jih je nekaj manj (okrog 440.000). V Franciji uporabljajo 300.000 traktorjev, na Švedskem 115.000, na Danskem 57.000 in v Jugoslaviji 20.000. V naši državi je zdaj okroglo 100.000 traktorjev.

Sadna drevesca, veliko cenejša in močnejša kot drugod. Vam nudi drevesnica Polzer, p. št. Vid v Podjuni.

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program: — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00. II. program: — 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: — 5.55 Oddaja za kinete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Gospodarska poročila in delovni trg — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 12.03 Petro mešano — 13.00 Opoldanski koncert.

Slovenske oddaje Radia Celovec

Vsak dan razen ob sobotah in nedeljah ob 14.00 poročila in objave.

Opozorilo

V oddaji „Umetne pesmi“ danes v petek, dne 23. 10. ob 14.00 uri bo pel naš rojak Marjan Rus, član dunajske Državne opere: Hrabroslav Volarič: Oj rožmarin; Fran Vilhar: Srcu; Josip Pavčič: Dedek samonog; Poljetak: Fala; Curschmann: Razočaranje.

Sobota, 24. 10.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

Nedelja, 25. 10.: 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 26. 10.: 14.00 Poročila, objave. Pregled sporeda — In če polti so z listjem spet nastlane... — Rdeče, rumeno, zeleno — 17.55 Za ženo in družino.

Torek, 27. 10.: 14.00 Poročila, objave — Melodije iz Joh. Strausove opere „Netopir“.

Sreda, 28. 10.: 14.00 Poročila, objave — 5 minut za čebelarje — Kar želite, zaigramo.

Četrtek, 29. 10.: 14.00 Poročila, objave — Pevci in godci iz naših vrst.

Petek, 30. 10.: 14.00 Poročila, objave — Iz domačih gajev: Moški zbor „Baško jezero“.

Sobota, 24. oktober:

I. program: 8.00 Fanije, veseli bodite — 8.45 Daljni pisani svet — 9.00 Slovenska oddaja — 14.00 Pozdrav nate — 15.20 Za filateliste — 15.30 Slike koroških mest: Spittal ob Dravi — 16.20 Ženska oddaja — 16.45 Iz parlamenta — 17.10 Glasbene praznovosti — 18.55 Lokalni šport — 19.30 Odmev časa — 20.40 „Tristan in Izolda“, opera Richarda Wagnerja.

II. program: 6.10 Z glasbo v dan — 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.15 Ti in žival — 10.00 Šolska oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Agrarna politika — 14.00 Glasba ne pozna meja — 14.45 Tehnični razgled — 15.00 Mladinski koncert — 18.10 Glasba za delopust — 19.15 Oddaja vicekanclerja — 20.00 Dobro zabavo — 21.50 Šport.

Nedelja, 25. oktober:

I. program: 6.10 Vesela melodija — 6.50 Naš hišni vrtil — 7.30 Slovenska oddaja — 8.05 Kmečka oddaja — 9.00 Jutranja melodija — 11.00 Nedeljska glasbena promenada — 11.30 Veselo pelje, veselo igranje — 13.00

RADIO PROGRAM

Oporni koncert — 13.45 Iz domovine: južnogradščanska jesen — 14.30 Pozdrav nate — 16.00 Otroški oder — 17.05 Plesna glasba — 19.00 Šport — 19.45 Deželni glavni govori o Dnevu zastave.

II. program: 7.05 Godba na pihala — 8.15 Kaj je navega — 14.45 Nasveti za fotografije — 15.00 Operete — 16.00 Plesna glasba — 17.10 Gledališka oddaja — 19.10 Slagerji — 20.00 Lepi glasovi — lepe viže.

Ponedeljek, 26. oktober:

I. program: 5.50 Nedeljski šport — 7.55 Gospodarske vesti — 8.45 Koroška govorjenje — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Slovenska oddaja — 15.30 Knjižni količek — 15.45 Avstrijske barve — 17.10 Škupska oddaja — 17.55 Slovenska oddaja — 18.30 Zapisnega mladih vajakov — 19.30 Odmev časa — 20.15 Brati in razumeti — 21.30 Slagerji.

II. program: 6.05 Prosimo, sami premislite — 9.05 Šolska oddaja — 10.15 Ob Dnevu zastave — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Za ljubitelje opere — 14.40 Mednarodna radijska univerza — 16.00 Otroška oddaja — 16.15 Naši mladi državljani: Proslava in priznavanje — 17.10 Kulturne vesti — 18.40 K Dnevu zastave — 19.15 Vlada proslava Dneva zastave — 21.55 Športni komentar.

Torek, 27. oktober:

I. program: 6.10 Jutranja telovadba — 8.45 Hišni zdravnik: Zdravje in malarizacija — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Slovenska oddaja — 14.30 Mladinski referat — 16.00 Ples v Parizu — 17.55 Deželna politika — 18.20 Tisk in gospodarstvo — 19.00 Ljuba mama — 19.30 Odmev časa — 20.15 Klasiki v radiu: „Alias“, tragedija Sofokleja.

II. program: 7.10 Mali kalendarj — 8.20 Glasba na tekočem traku — 9.05 Šolska oddaja — 10.15 Šolska oddaja: Nansen v Grönlandiji — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Pomembni orkestri — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Ženska oddaja — 17.10 Kulturne vesti — 17.40 Esperanto — 17.55 Sama zate — 19.30 Ko se večeri — 21.55 Šport.

Sreda, 28. oktober:

I. program: 7.55 Gospodarske vesti — 8.00 Da, to je moja melodija — 8.45 Iz ženskega sveta — 11.45 Oddaja za podeželje — 13.00 Opoldanski koncert — 14.00 Slovenska oddaja — 14.45 Glasba za mladino — 15.45 Avstrijska lirika — 17.55 Deklica, ne brani se — 18.55 Lokalni šport — 19.00 Od plošče do plošče — 19.30 Odmev časa — 21.40 Vesela melodija.

Četrtek, 29. oktober:

I. program: 8.00 Zveneče platno — 8.45 Avstriji v tujini — 11.45 Oddaja za podeželje — 13.00 Mladina igra — 13.25 Glasba z Dunaja — 14.00 Slovenska oddaja — 14.30 Ura pesmi — 15.30 Koroški avtorji: Gustav Bartelmus — 17.10 Opoldanski koncert — 17.55 Koroške kulturne vesti — 18.15 Oddaja zbornice kmetijskih delavcev — 18.30 Mladinska oddaja — 18.55 Lokalni šport — 19.30 Odmev časa — 20.15 Štajersko vino — koroško vino — 21.00 Zveneča alpska dežela — 22.10 Pogled v svet.

II. program: 9.05 Šolska oddaja — 11.00 Orkestralni koncert — 12.03 Za avtomobiliste — 14.15 Pomembni orkestri — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Ženska oddaja — 16.30 Zaljubljeni glasli — 17.10 Kulturne vesti — 17.55 Plesna in zabavna glasba — 19.15 K svetovnemu dnevu

štednje — 19.30 Naša vsakdanja zabavna oddaja — 21.00 Večerni glasli — 21.55 Šport.

Petek, 30. oktober:

I. program: 7.55 Gospodarske vesti — 8.45 Koroška domovinska kronika — 11.45 Oddaja za podeželje — 13.00 Opoldanski koncert — 14.00 Slovenska oddaja — 15.30 Kulturno gledalo — 15.45 Novosti na knjižnem trgu — 16.25 Koncertna ura — 18.30 Kaj pravi industrija? — 19.30 Odmev časa — 19.45 Doživljaji sprehajalca — 20.15 Halo, tenagerji! — 22.10 Pogled v svet.

II. program: 6.05 Mladi glas — 7.10 Mali kalendarj — 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.05 Šolska oddaja — 10.15 Šolska oddaja: K svetovnemu dnevu štednje — 11.00 Za ljubitelje resne glasbe — 12.03 Za avtomobiliste — 13.10 Pestro mešano — 13.30 Za ljubitelje opere — 14.40 Mednarodna radijska univerza — 15.00 Šolska oddaja: Razsvetljava zdaj in nekoč — 16.00 Otroška ura: „Lavec in znoj“ — 17.10 Kulturne vesti — 17.15 Znanje za vse — 19.10 En teden svetovnega dogajanja — 19.30 Pozabljeni humoristi — 20.00 „Slika človeka“, slušna igra.

Televizijski program:

Vsakodnevna oddaja: 20.00 Čas v sliki. Oddaja Čas v sliki tudi vedno pred zaključkom televizijskega programa.

Nedelja, 25. 10.: 17.00 Za mladino: „Doživela domovino“ — 17.30 Za družino: „Pogled v deželo“ — 18.00 Poslastice iz vsega sveta — 20.00 „Kratko srečanje“, Noel Coward.

Ponedeljek, 26. 10.: 19.30 Inspektor Garrett, kriminalni film — 20.20 Aktualni šport — 20.40 Vaš nastop, prosim — 21.30 Šah smrti.

Torek, 27. 10.: 19.30 Dva na ogledih, kratki film — 20.15 „V tvoji raki je“, velika zabavna oddaja.

Sreda, 28. 10.: 17.00 Za otroke — 17.30 „Lassie“, zgodba psa — 19.30 „Oče je najboljši“, kratki film — 20.00 Prenos iz gladališča.

Četrtek, 29. 10.: 19.30 Šport — 20.15 Škupska poročila o Haydnovem letu v Avstriji — 20.50 „Herbert Engelmann“ od Gerharda Hauptmanna in Carla Zuckmayerja (prenos iz nemške televizije).

Petek, 30. 10.: 19.30 Enaindvajset — kdo ve več? — 20.20 „Noč brez greha“ veselo igra.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00

Sobota, 24. oktober:

5.00 Dobro jutro — 8.05 Pisana paleta ritmov in melodij — 9.00 Radijska šola — 10.10 Priključeni napravi — 10.40 „Pred petnajstimi leti“ — 11.30 Pionirski tednik — 11.50 Štiri ženske — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napravi izpod zelenega Pohorja — 13.30 Popularne opere — 14.05 Slovenske narodne pesmi — 14.25 Zanimivosti iz znanosti in tehnike — 14.40 Voščila — 15.40 Na platnu smo videli — 16.00 Slovenska pesem od romantike do danes — 18.00 Jezikovni pogovori — 18.45 Okno v svet — 20.00 Slavnostni koncert ob Dnevu Združenih narodov (prenos iz Moskve, Zeneve in New Yorka).

Nedelja, 25. oktober:

6.00 Budnica — 6.10 Nekaj domačih — 7.35 Papevke za nedeljsko jutro — 8.00 Mladinska radijska igra —

10.00 Še pomnila, tovariši — 10.30 Partizanske pesmi — 10.45 Spoznavajmo svet in domovino — 12.00 Voščila — 13.30 Za našo vas — 13.45 Koncert za podeželje — 14.15 Voščila — 16.00 Humoreska — 16.35 Iz opere „Pliči“ (Zeller) — 17.00 Promenadni koncert pihalnega orkestra — 20.05 Revija zabavne glasbe — 21.00 Iz življenja Richarda Wagnerja.

Ponedeljek, 26. oktober:

8.40 Umetne in narodne pesmi poje ženski zbor — 9.20 Iz filmov in glasbenih revij — 9.40 Od popevke do popevke — 10.40 Za mladino — 11.05 Radijska šola — 11.35 Iz opere „Prodana nevesta“ (Smefana) — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Dalmatinske narodne pesmi — 13.30 S papevkami po Evropi — 14.25 Radijska šola: Od narodne pesmi do simfonije — 15.40 Listi iz domače književnosti — 16.00 V svetu opernih melodij — 17.10 Srečno vožnja! — 18.00 Radijska univerza — 18.30 Športni tednik — 20.00 Poje basist Ladko Korošec — 20.15 Kulturni glasbi.

Torek, 27. oktober:

9.00 Zabavna ruleta — 9.35 Iz Puccinijeve opere „Turandot“ — 10.30 Polpauri zabavnih zvokov — 11.30 Oddaja za otroke — 12.00 Domače polke in valčki — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.40 Venček slovenskih narodnih — 13.30 Operne arije — 14.25 Zanimivosti iz znanosti in tehnike — 14.40 Voščila — 15.40 Po gorah Himalaje — 16.00 Ciril Cvetko: Prlekost gostovanje — 18.45 Razgovori o mednarodnih vprašanjih — 20.00 Poje pomnoženi zbor radia Ljubljana (dirigira Rado Simaniti) — 20.30 Radijska igra.

Sreda, 28. oktober:

5.00 Dobro jutro — 8.05 Prvi koraki v glasbeni svet — 8.30 Od tu in tam — 9.00 Jezikovni pogovori — 9.40 Pevca Gabi Novak in Dušan Jakšič — 11.00 Priključeni popevke — 11.55 Sto taktov zabave — 12.15 Radijska kmečka univerza: Mehanizacija v gozdarstvu — 12.25 Pisani zvoki z Dravskega polja — 12.45 „Pozdravi z gore“ — 13.30 Trio Avgusta Stanka — 14.25 Radijska šola — 15.40 Navesti na knjižni polici — 16.00 Koncert za željezo — 18.00 Kulturna kronika — 20.10 „Črne maske“, opera Marija Kagoja: sodelujejo: Vanda Gerlovič, Samo Smekalj, Miro Brojnik, Ljuba Kobal, Friderik Lupša, Ladko Korošec, France Langus, Tone Prus ter zbor in orkester ljubljanske Opere, dirigira Soma Hubad.

Četrtek, 29. oktober:

8.40 Ljubljanski vokalni oklet — 10.10 Slovenski samospjevi: izvajajo: Nada Zrimšek, Režika Koritnik in Miro Brojnik — 11.00 Iz francoskih oper — 11.30 Oddaja za cisticane — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.40 Pesmi jugoslovanskih narodov — 14.00 Popevke iz San Rema 1959 — 14.25 Šport in športniki — 14.40 Voščila — 15.40 S knjižnega trga — 17.30 Evropski plesni orkestri — 18.15 Spoznavajmo naše umetnike — 18.45 Radijska univerza — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Pavel Golia, vitez neznane garde.

Petek, 30. oktober:

8.05 Poje Madrigalni zbor iz Celovca — 9.45 Količek za mlade ljubitelje glasbe — 10.10 Izbrali smo za vas — 11.30 Družina in dom — 11.45 Pesmi iz Slovenske Benečije — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Operni odlomki — 13.50 Narodne pesmi — 14.10 15 minut s Kmečko godbo — 14.25 Radijska šola — 15.40 Iz svetovne književnosti — 18.00 Človek in zdravje — 18.10 Kvintet Avsenik vas bo zabaval — 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled — 20.30 Mozartovi koncerti — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih.